СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Створення уповноваженого органу захисту персональних даних та доступу до публічної інформації"

08 липня 2021 року

Веде засідання голова підкомітету з прав людини Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин

ТАРАСЕНКО Т.П.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Пропоную розпочати наш захід. Шановні учасники круглого столу, сьогодні… *(Не чути)*

Дякую. Якісь технічні були у мене проблеми, але зараз все добре. Дякую.

Ще раз доброго дня, шановні колеги! Я радо вітаю вас від імені Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях, Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, міжнаціональних відносин, національних меншин. Ми сьогодні проводимо круглий стіл на тему: "Створення уповноваженого органу захисту персональних даних та доступу до публічної інформації".

Цей захід є ще одним кроком у низці заходів нашого комітету, спрямованих на розробку та обговорення актуальних завдань щодо вдосконалення законодавства у сфері захисту персональних даних. Я вдячний всім, хто сьогодні знайшов можливість до нас приєднатися.

Хочу вас проінформувати, що в нашому обговоренні беруть участь представники Офісу Генерального прокурора, Уповноважений Верховної Ради України з питань прав людини, низка правозахисних організацій, громадських організацій, представники судової влади, органи виконавчої влади, науковці, експерти та низка небайдужих людей.

Питання захисту персональних даних безпосередньо пов'язано з реалізацією права на недоторканність приватного життя. Розвиток інформаційних технологій та інтерес до прав людини зробили необхідним встановлення чітких правил, що стосуються персональних даних, саме тому у травні 2018 року Радою Європи було прийнято Додатковий протокол до Конвенції про захист фізичних осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, Конвенція 108, стороною якої є Україна. Положення модернізованої конвенції враховують більшість викликів, спричинених розвитком інформаційних та комунікаційних технологій, а також посилюють вимоги щодо її ефективної імплементації.

Таким чином, в Україні у найближчому майбутньому постане питання щодо ратифікації даного протоколу та взяття відповідальності за виконання положень модернізованої Конвенції 108+. І однією з вимог цієї конвенції є створення контролюючого органу в сфері захисту персональних даних широким переліком повноважень. Тому гарантії забезпечення його незалежності та визначення місця в системі органів державної влади є надзвичайно актуальним. Саме це питання сьогодні ми будемо з вами обговорювати.

Також хочу вас поінформувати, що з ініціативи нашого колеги - голови підкомітету з прав людини Тарасенка Тараса Петровича в нашому комітеті була створена робоча група за участі представників органів державної влади, експертів, науковців, громадських організацій, яка напрацювала разом з колегами з інших комітетів законопроект про захист персональних даних, і 7 червня він був поданий до Верховної Ради України.

Також на сьогодні повноваження щодо контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Проте, як ми бачимо, міжнародний досвід свідчить про те, що необхідно створювати окремий орган, який буде займатися цими питаннями. В контексті цього потребується обговорення: порядок призначення, повноваження, саме головне – його незалежність від

інших гілок влади, а також чітке визначення повноважень цього можливого майбутнього органу.

Тому бажаю сьогодні всім плідної роботи, гарного обговорення. Передаю слово народному депутату Тарасенку Тарасу Петровичу, який буде сьогодні модерувати даний захід. Я абсолютно впевнений, що по результатах цього обговорення стануть напрацювання, які будуть втілюватися, в тому числі через діяльність нашого комітету. Дуже всім дякую.

Тарас Петрович, вам слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я вітаю всіх учасників! Дуже радий бачити, що в нас сьогодні така велика репрезентативність, що дуже багатьох цікавить ця тема. І, дійсно, завдяки спільним зусиллям правового комітету, Комітету цифрової трансформації, представників Уповноваженого з прав людини за рік було напрацьовано нову редакцію Закону України "Про захист персональних даних". Законопроект наразі зареєстрований у Верховній Раді, його номер 5628, від 07.06.2021 року. Проте і наразі робота триває. Триває, тому що реалізація матеріального права можлива тільки в разі, якщо буде належний контроль і роз'яснювальна робота професіоналами. Такі професіонали повинні працювати в новоствореному органі, який, як зазначив голова комітету, дійсно повинен бути незалежний і відповідати європейським стандартам.

Наразі, сьогодні ми ще поговоримо про структуру законопроекту, який зараз напрацьовується, проте однозначно скажу, що ми беремо до уваги фактично структуру інших державних органів, які у нас є в Україні. Враховуючи те, що, на жаль, у нас є сумніви в можливості зміни до Конституції України, ми не можемо внести зміни до Конституції в цей час, і тому визначаємо цей орган як підзвітний Кабміну і Верховній Раді одночасно.

Якщо ситуація з конституційною кризою буде змінена у нас в Україні, то буде розглядатись можливість внесення змін до Конституції для

підвищення рівня незалежності і статусу даного органу. Я маю надію, що всі присутні сьогодні будуть долучені в майбутньому до того, щоб дійсно обговорювати практичні аспекти реалізації Закону України про національний орган і щодо безпосередньо Закону України "Про захист персональних даних".

Зараз я передам слово своєму колезі, спільними зусиллями з яким ми напрацювали закон і зараз продовжуємо працювати над законопроект про орган.

Єгор Чернєв, будь ласка, тобі слово.

ЧЕРНЄВ Є.В. Дякую, Тарасе.

Доброго дня всім! Дійсно, великий шмат роботи був пропрацьований, є зареєстрований законопроект щодо захисту персональних даних. Ми дійсно хотіли… Тобто, коли ми зрозуміли той об'єм змін, який має бути внесений до існуючого законодавства, вирішили, що правильніше буде напрацювати взагалі новий законопроект, який буде відповідати максимально і GDPR, і реаліям сьогодення, тому що технології не залишаються на місці, а змінюються кожного дня, і все більше інформації про нас самих ми залишаємо в цифровому просторі, і тому вони мають бути захищені. І, крім цього, для того, щоб співпрацювати з Європейським Союзом, економіка якого складає 15 відсотків від світового ВВП, ми також маємо дотримуватися тих норм та правил, які встановлюють GDPR, тобто бути адекватними, мати адекватний та достатній рівень захисту персональних даних, інакше просто з нами не будуть співпрацювати країни ЄС і ми як третя країна не зможемо отримувати дані від них, а дані на сьогодні – це нова нафта, це фактично ресурс нової економіки світової, цифрової економіки. Зокрема, є приклади нещодавні. Португальський орган щодо захисту персональних даних якраз-таки подав клопотання щодо припинення передачі даних до Сполучених Штатів, тому що він вважає, що недостатній на сьогодні ще рівень… тобто не те що вважає, але перевірити, чи достатній рівень захисту персональних

даних. Тобто навіть між такими країнами якісь питання виникають.

Ми хочемо, щоб з Україною була безпроблемна, безбар'єрна передача даних України з Європейським Союзом і Європейського Союзу з Україною. А для цього те, що прописано в 45 статті GDPR, для того, щоб мати такий рівень, адекватний рівень персональних даних, зокрема, має бути виконаний пункт щодо незалежного органу, який контролює, забезпечує захист персональних даних.

Ми, дійсно, дуже багато говорили, обговорювали різні підходи, яким має бути цей контролюючий орган. Дійсно, є різна практика: чи це має бути колегіальний орган, чи це має бути одноосібне керування таким органом, чи він буде виключно по захисту персональних даних, чи захист персональних даних плюс доступ до публічної інформації, з яким статусом це буде орган. До якоїсь моделі ми дійшли. Дійсно, на наш погляд, максимально оптимальною моделлю було би внесення змін до Конституції, яка б визначала особливий статус такого органу, який би дійсно надавав би незалежний рівень цьому органу, незалежний не тільки по повноваженням, але і незалежний з точки зору фінансування. Тому що ми розуміємо, що, хто фінансує, той може впливати на рішення, на діяльність такого органу.

Але на сьогоднішній день, дійсно, є проблеми щодо внесення, скажімо так, є питання, чи зможемо ми отримати адекватну оцінку. По Регламенту ми маємо отримати оцінку від Конституційного Суду, а Конституційний Суд у нас фактично зараз практично непрацюючий. І тому, щоб не чекати, поки перезавантажиться Конституційний Суд чи зміняться, чи сплинуть повноваження деяких суддів, які підуть за рік чи два з Конституційного Суду і буде обраний новий… Тобто, щоб не втрачати час, ми вирішили все ж таки пошукати альтернативний варіант. І дійсно на сьогоднішній день, мабуть, що найоптимальнішим варіантом буде – це орган з спецстатусом, який знаходиться в виконавчій гілці влади, але підконтрольний парламенту. Знову ж таки, це також питання до обговорення, який статус у цього органу, які повноваження, які функції, як призначається, як фінансується. До речі, щодо

фінансування, за приблизними оцінками, запуск, старт такого органу може складати десь півмільярда гривень, і плюс приблизно така сума на те, щоб він в рік працював, річний бюджет такого органу. І це якраз-таки також нагальне питання, тому що ми маємо вже там подавати бюджетну заявку, скажімо так, щоб в 2023 році фінансування на такий орган було передбачено. І тому це досить нагальні питання, які ми маємо вирішити, не тільки щодо незалежності, щодо функціональності, але і в тому числі і щодо кількісного складу такого органу, щоб більш точніше прорахувати, скільки бюджетних коштів на це потрібно.

Я сподіваюсь, що відповіді на всі ці питання ми зможемо знайти протягом сьогоднішнього дня, протягом сьогоднішнього круглого столу. І я бажаю всім нам плідної роботи і результатів, які будуть викладені у вже в драфті законопроекту.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за співпрацю.

Зараз я надаю слово захиснику прав, Уповноваженій з прав людини Людмилі Денісовій. Будь ласка.

ДЕНІСОВА Л.Л. Дякую дуже, пане Тарасе.

Ну, перш за все, шановні колеги, всім доброго дня! І я хочу подякувати дійсно за ту роботу, яку проводять і Тарас Тарасенко, і Єгор Чернєв, і голова комітету Дмитро Лубінець щодо удосконалення законодавства по захисту персональних даних. Це вкрай важливо, враховуючи те, що, ну, можу вас зараз вже повідомити, що за півроку кількість повідомлень про порушення саме права на захист персональних даних збільшилась в порівнянні з 20-м роком в 6,5 разів. Тобто це говорить про те – перше, - що наші громадяни стали більш обізнаними, що саме таке персональні дані, що ви проводите багато заходів для того, щоб вони були більш обізнаними, ми разом з вами проводимо цю роботу. І це надає інформацію нашим громадянам. Якщо вони

більш обізнані, вони розуміють, що можуть права їх бути порушені саме в захисті персональних даних. І, безумовно, більше порушень, тому що цифровізація нашої держави йде і в деяких випадках все ж таки порушуються ці норми закону. Вдосконалення саме законодавства щодо захисту персональних даних, воно надасть можливість і уникати в тому числі порушення таких прав наших громадян.

Щодо сьогоднішнього заходу і обговорення такого важливого, на мій погляд, законопроекту про національну комісію з питань захисту персональних даних, безумовно, ми багато вже разів обговорювали, що потрібно зробити, щоб такий незалежний орган був.

Що потрібно врахувати? І, на мій погляд, тут частково враховано, в цьому законі, що все ж таки Україна взяла і рухається щодо ратифікації міжнародної "Конвенції 108 плюс" для того, щоб той орган, який був створений, коли ми все ж таки ратифікуємо конвенцію, потрібне і міжнародне визнання цього статусу незалежності органу, який буде створений. Тому що там багато умов для того, щоб вони визнали цей самий орган, який завдяки напрацьованому законодавству, його прийняттю, буде, цей орган, відповідати.

І тому я хотіла би тільки на двох моментах зупинитися, щоб на доопрацюванні даного законопроекту ми все ж таки привернули всі разом увагу на європейський досвід щодо цього питання і саме на практику Європейського суду, Суду Європейського Союзу стосовно незалежності наглядових органів. Наприклад, в своїх рішеннях Європейський суд, справа "Європейська комісія проти Республіки Австрія" та "Комісія європейських співтовариств проти Федеративної Республіки Німеччина", зазначив, що повна незалежність органу має проявлятися не тільки через функціональну незалежність його членів, а й також включати прямий вплив у вигляді вказівок та прямий вплив, що може позначатися в рішеннях такого наглядового органу.

Таким чином, з урахуванням практики суду Європейського Союзу,

забезпечення функціональної незалежності членів наглядової ради органу є недостатнім для досягнення повної незалежності наглядового органу. З метою забезпечення відповідності нормам права ЄС повна незалежність має також передбачати відсутність будь-якого непрямого впливу, тобто включаючи і формальну підпорядкованість.

Отже, формальна підпорядкованість наглядового органу не відповідає принципу повної незалежності. Тобто необхідно все ж таки забезпечити, щоб орган був, як наголошується і в Конвенції 108, і рішеннях суду Європейського Союзу, не може він бути підконтрольний уряду чи парламенту та уряду та парламенту. І він повинен бути визнаний незалежним органом в Європі у відповідності до положень модернізованої "Конвенції 108 плюс".

Я почула попередніх доповідачів: і пана Тараса, і пана Єгора - про те, що, так, у нас дійсно є криза Конституційного Суду. Але нам потрібно все ж таки враховувати і останнє рішення Конституційного Суду України щодо визнання конституційності органів, аби запобігти створенню завідомо ще неконституційного органу, оскільки на створення нових органів витрачаються кошти платників податків. Окрім цього, в даному конкретному випадку вважаю за необхідне порекомендувати все ж таки в перехідних положеннях визначити розумні строки набуття чинності закону про незалежний контролюючий орган та провести ґрунтовну підготовчу роботу з Міністерством фінансів. Як уже говорив тут Єгор Чернєв, що відповідно там багато коштів для створення і що все ж таки забезпечити відразу необхідними фінансовими розрахунками на фінансування такого органу і термін визначити обов'язково.

І тому, ви знаєте, я думаю, якщо всі сьогоднішні от експерти, я побачила, скільки сьогодні буде виступати, скільки присутніх нададуть в тому числі поради і нам, як удосконалити сьогоднішню роботу, як удосконалити законодавство і той проект закону, який ми сьогодні розглядаємо, я думаю, у нас все получиться, все ми зробимо, і дійсно буде

така національна комісія, яка буде і незалежна, і в тому числі буде допомагати нашим громадянам і органам влади, щоб забезпечити додержання саме захист персональних даних наших громадян.

Дякую дуже. Бажаю всім плідної роботи!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Обов'язково прислухаємося о рекомендацій. І, да дійсно праця з Міністерством фінансів нам... ну, буде дуже такою важкою, але є необхідною.

Зараз надаю слово нашому постійному партнеру, який нас дуже підтримує, і дуже дякую за те, що дійсно завдяки цій підтримці ми спромоглися пропрацювати якісні законопроекти. Це керівниця спільного проекту "Європейський Союз та Рада Європи працюють разом задля посилення операційної спроможності омбудсмена в захисті прав людини" Вікторія Гальперіна. Будь ласка, Вікторія, вам слово.

ГАЛЬПЕРІНА В. Добрий день, вельмишановні колеги, пані і панове! Від імені Ради Європи дійсно рада вітати вас на сьогоднішньому круглому столі, який, безумовно, присвячений дуже актуальному питанню, а саме модернізації законодавства у сфері захисту персональних даних. Можу сказати, що потреба в модернізації українського законодавства у сфері захисту персональних даних викликана не тільки тим, що Україна є членом Ради Європи та асоційованим членом Європейського Союзу і має виконувати певні взяті на себе зобов'язання у цій сфері, а головним чином – стрімким розвитком економіки, що базується на інформаційних технологіях.

Саме тому Рада Європа дуже позитивно оцінює ці позитивні кроки, які здійснені за спільною ініціативою двох комітетів: Комітету з прав людини та Комітету цифрової трансформації, офісу омбудсмена, міжнародної та національної експертної спільноти, яка презентує громадянське суспільство. І сьогодні ми можемо говорити дійсно про ті досягнення, про законопроект

про захист персональних даних, про сьогоднішні законопроекти, які є предметом сьогоднішнього обговорення, про створення незалежного наглядового органу в цій сфері. Тому я думаю, що всі ці ідеї будуть підтримані далі і Радою Європи, і комітетами і ми будемо далі продовжувати цю промоційну ідею модернізації національного законодавства у сфері захисту персональних даних.

Крім того, вже багато було сказано сьогодні попередніми доповідачами про необхідність ратифікації Україною протоколу, яким було внесено зміни до Конвенції 108, і я, дійсно, хотіла наголосити на такій необхідності, бо конвенція і всі її оновлені положення значно активізували її гарантії та врахували всі виклики, які наразі існують у сфері захисту персональних даних.

Підсумовуючи, просто хотіла би наголосити, що Рада Європи в подальшому готова надавати експертну підтримку, долучатися до вирішення проблем захисту персональних даних в Україні, підтримувати різні ініціативи як комітету, так і офісу омбудсмена, і громадянського суспільства, у цій сфері. І я абсолютно впевнена, що лише спільними зусиллями ми можемо і здатні достягнути успіху.

Дякую вам за участь і сподіваюся на цікаву дискусію сьогодні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тепер ми переходимо до безпосереднього заслуховування програми нашого заходу. І сьогодні розпочнуть її наші іноземні експерти, які дуже допомагають нам у впровадженні і створенні законопроекту. Це Наташа Пірч Мусар, експертка Ради Європи, екс-інформаційний комісар Республіки Словенія, партнер юридичної компанії "Пірч Мусар енд…"

Наташа, я радий вас бачити онлайн. Вам слово, будь ласка. Регламент 20 хвилин. Я б вас і більше послухав, але у нас регламент 20 хвилин.

Наташа, включіть собі мікрофон, будь ласка. Наташа, вас не чути, у вас не включений мікрофон. О, все.

НАТАША ПІРЧ МУСАР. Зараз чуєте мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так.

НАТАША ПІРЧ МУСАР. Добре. Дякую.

По-перше, я би хотіла подякувати за запрошення на ці дебати, на цей круглий стіл щодо створення органу із захисту персональних даних та доступу до публічної інформації, тобто ми бачимо, що два аспекти будуть поєднані в одному органі.

До того, як розпочну свою презентацію, я би хотіла подякувати Україні, оскільки вона стала десятою організацією, яка минулого грудня ратифікувала ... *(Не чути)* конвенцію. Тобто зараз ми маємо 10 країн, тобто зараз ця конвенція вже набула чинності для тих країн, які її підписали. І я дуже рада, що Україна є однією з країн-лідерів у цій сфері. Моє завдання сьогодні полягає в тому, щоби пояснити плюси та мінуси такого комбінованого органу або, наприклад, мати комісію або уповноваженого.

Я розкажу трохи про себе. Ви вже знаєте мою позицію. І от хто сьогодні слухає мене вперше, я дуже коротко хотіла б розказати про те, ким я є. Я була уповноваженим з інформації протягом 10 років в Словенії. У нас це комбінований орган, тобто доступ до особистих даних, захист особистих даних, і доступ до публічної інформації, і права людини перебувають у повноваженні одного органу. Фактично я почала працювати в цьому органі з 2003 року. Є певні мінуси, я їх пізніше розкажу. Але хотіла би підкреслити, що, незалежно від того, який механізм ви будете використовувати, незалежність є одним з найважливіших компонентів. Незалежність, коли ми говоримо про відбір членів, які будуть там працювати, коли ми говоримо про незалежний бюджет, тобто цей орган має мати достатній бюджет, щоб працювати ефективно, інакше він буде просто неефективний. Ця комісія або уповноважений має мати незалежність щодо відбору персоналу і має мати

сильні компетенції. Україна йде правильним шляхом. Я не знаю все-таки, яку систему ви виберете, яка буде найефективнішою для України, оскільки в кожній країні є своя система. Я розумію, що ви будете приймати остаточне рішення, але спробую надати вам оцей огляд плюсів та мінусів.

Отже, я була ексінформаційним комісаром Республіки Словенія. В нас було 17 інспекторів, які працювали у сфері захисту даних. Зараз у нас з'явилося 8 нових інспекторів через GDPR, через європейський регламент, тобто таким чином зараз GDPR вже створює певні тиски в цій сфері. І загалом в нашій комісії працює 48 працівників, третина з них працюють лише з питаннями захисту особистих даних.

Що я думаю про комбінований орган? Ви маєте розуміти, що коли ми говоримо про свободу інформації, про доступ до публічної інформації, то такий орган може працювати лише як апеляційний орган. Але як апеляційний орган він буде мати менше можливостей для промоційної діяльності, тому що він має бути неупереджений.

Якщо ми говоримо про захист особистих даних, то тут маємо більший спектр завдань і компетенцій, але, в принципі, можна мати це під однією парасолькою, так би мовити. Свобода інформації, менше промоційних активностей, але більше….. діяльності. Щодо захисту персональних даних тут є більше компетенцій і більше різних завдань.

Щодо органу із захисту даних, я абсолютно впевнена, що ви знаєте, що не лише GDPR, не лише національні закони в сфері захисту даних мають важливість, але також є і інші закони, які регулюють діяльність такого органу. Я наведу приклад з нашої країни, з Словенії. Звичайно, GDPR є найважливішим документом. На даний момент ми, Словенія, ще є, скажімо так, чорною плямою, оскільки ми ще не прийняли наші національні закони після GDPR. Але ця комісія також охоплює, наприклад, такі закони, як захист інформаційних даних пацієнтів, захист даних у сфері електронних комунікацій, також закони про національні документи, ідентифікаційні документи і так далі.

Щодо компетенцій, то є можливість проведення перевірки, і в нас є спеціальний закон про проведення інспекцій. Відповідно він надає такому органу більше повноважень, ніж…*(Не чути)* чи Закон "Про доступ до публічної інформації". При проведенні інспекцій або перевірок представник цього органу має право переглядати документацію, пов'язану з опрацюванням особистих даних, незалежно від конфіденційності або секретності такої інформації.

Звичайно, що такі інспектори мають мати доступ, дозвіл на доступ до таких даних. Вони мають право переглядати абсолютно усі документи, які охоплюють таку сферу. Тобто представник такого органу може переглядати абсолютно всі документи, але, звичайно, він має мати дозвіл на таку діяльність, але так само, як і всі інші працівники, які працюють з секретними даними, також вони мають право переглядати зміст картотек особистих даних незалежно від їх конфіденційності або секретності. Також представники цього органу можуть переглядати будь-яку документацію або закони, які регулюють захист особистих даних і доступ до публічної інформації, перевіряти приміщення, в яких опрацьовуються особисті дані, комп'ютери та інше обладнання. Це саме стосується і працівників, які, наприклад, працюють у сфері доступу до публічної інформації. Вони можуть перевіряти комп'ютери, і, наприклад, якщо орган стверджує, що певний документ не існує, то інспектор може сказати: "Я вам не вірю", - може прийти в офіс цієї організації і подивитися на певні документи. Також інспектори можуть перевіряти процедури і заходи щодо захисту особистих даних і їх провадження.

І, звичайно, щодо захисту даних, вони можуть накладати санкції і також приймати зобов'язальні рішення. Один з найсильніших інструментів захисту особистих даних полягає в тому, що, наприклад, такий уповноважений має право подавати запит щодо конституційності певних законодавчих актів. Я робила це двічі. Один запис стосувався зберігання даних, а також даних поліції, і я тут досягла успіху, зокрема в сфері

зберігання даних.

На цьому слайді я показую країни, які мають комбінований орган. Словенія не єдиний орган. Ви бачите, що така система існує в Німеччині, Угорщині, Ірландії, в Сполученому Королівстві, Сербії, Чорногорії, Північній Македонії, Естонії, Словенії і Швейцарії. Якщо ми вийдемо поза межі Європи, Мексика також є одним з прикладів, де також є комбінований орган, який охоплює сферу захисту особистих даних і захисту прав людини в латиноамериканських країнах. Тут я показую "за" і "проти" того, щоб мати ці дві сфери під однією парасолькою, кажучи метафорично.

Ми можемо говорити про внутрішні аспекти, внутрішні сутички. Тобто, наприклад, працівники, які працюють в такому офісі, можуть мати певні внутрішні суперечки, і врешті-решт вони мають прийняти рішення і представити це рішення громадськості. У деяких країнах дійсно виникають проблеми, коли є комісар із захисту персональних даних і доступу до публічної інформації. Фактично вони можуть виступати один проти одного в суді, коли вони мають суперечливі думки. І відповідно це впливає на ефективність розпорядженням часу.

Один з найважливіших аспектів "за", я думаю, що ви погоджуєтесь зі мною, полягає в тому, що ми будемо мати більше знань під одним рухом. Тобто, якщо є певні суперечки, то, знову ж таки, експерти мають прийти до одностайного рішення.

І останній аспект, але також є дуже важливим, що нам потрібні менші фінанси. Є тільки одна комісія або один уповноважений, є тільки один офіс, тобто потрібен менший бюджет для того, щоби мати і права людини, і доступ до інформації, захист інформації під однією парасолькою.

"Проти", аргументи "проти". Ми бачимо це в європейських країнах, що може відбутися така ситуація, що голова такого комбінованого органу буде віддавати перевагу одним правам над іншими. І це, звичайно, недобре, такий уповноважений, тобто голова цього органу, має враховувати всі права всі мати до них однакове ставлення.

Ще один аргумент "проти", тобто контраргумент для того, щоби мати комбінований орган, полягає в тому, що лише 20 відсотків роботи є спільною, вся інша діяльність є відокремленою. Тобто 20 відсотків – це фактично захист... передбачають захист персональних даних, також ми маємо враховувати різні аспекти, і, в принципі, такі аспекти легше вирішувати.

Плюси і мінуси, наприклад, мати комісію чи окремого уповноваженого. Якщо у вас є комісія, у вас буде більше людей, які будуть, наприклад, працювати з таким органом. Якщо у вас є комісія, то вертикаль інституцій має бути дуже чітко прописана в законодавстві. Я досить часто бачила, як уповноважені в межах комісії фактично сперечалися один з одним. І знадобилося багато часу на це, і громадськість була незадоволена, процес прийняття рішень був сповільнений. Відповідно інституційна вертикаль має бути чітко прописана, якщо ви приймаєте рішення мати комісію.

Чому країни віддають перевагу саме комісії, ніж окремому уповноваженому? Я приведу два приклади: Північна Македонія і Косово. Ви знаєте, що ці дві країни мають великі меншини. У Північній Македонії є меншина македонців, а в Косово – сербів. І ці країни прийняли рішення, що вони мають дійти компромісу, обираючи працівників комісії. Отже, половина з ниє має бути македонці, половина мають бути албанці, це в Македонії. А в Косово, наприклад, дві третини мають бути албанці, а одна третина членів комісії мають представляти сербів.

Відповідно мати комісію також є дорожчим, оскільки чим більше працівників, тим більше зарплат. Якщо у вас є сім членів комісії, відповідно платите сім зарплат.

Ще також необхідно врахувати, що рішення в комісії, як правило, приймаються шляхом голосування. І проблема полягає в тому, що якщо не всі члени комісії є юристами, а фактично вони голосують за законодавчі аспекти. Відповідно ми можемо задати питання: як ви можете голосувати за те, що, наприклад, стосується законів, якщо ви не правник? Відповідно необхідно враховувати до уваги той факт, що якщо у вас будуть члени

комісії, які не є правниками, можливо, на процес прийняття рішень знадобиться більше часу для того, щоб пояснити цим працівникам всі законодавчі аспекти. Але тим не менш, рішення будуть прийматися.

І часто згадується елемент корупції. І в країнах Європи, і в Європейському Союзі, що якщо у вас є комісія, відповідно є члени комісії, і відповідно, можливо, є менше корупційних можливостей. Але якщо ми говоримо про менш розвинені країни, такі як Північна Македонія і Косово, я думаю, Україна, в принципі, йде все-таки попереду цих країн, я все-таки сказала би, що корупція, можливо, в усіх країнах, навіть в добре розвинутих країнах, відповідно якщо є якесь політично чутливе рішення, можливо, важче підкупити більше членів, ніж якщо це би це була одна людина.

Також головний національний комісар не може зробити нічого, якщо він не задоволений…*(Не чути)* працівників. Тобто якщо в нас є комісія, то голова комісії фактично трохи зв'язаний у повноваженнях, тому що все відбувається на основі голосування.

Командна робота. Лідер має можливість обирати своїх замісників, тобто якщо ми говоримо про комісію, яка очолюється однією людиною, якщо ви все-таки хочете мати, наприклад, зараз я говорю про уповноваженого, окремого уповноваженого, не комісію, то такий уповноважений буде мати своїх заступників і вони мають мати одне бачення. І тоді заступники мають призначатися таким уповноваженим. Якщо ви все-таки обираєте комісію, тоді ви розподіляєте повноваження між членами цієї комісії. І відповідно, наприклад, є такі комісії в Республіці Чехія, Португалії, Чорногорії, в інших, але все-таки в більшості країн ми бачимо, що є одна людина, яка несе відповідальність за такі аспекти.

Не буду вдаватися в деталі прикладу з Португалією, але кожен може розглянути цю інформацію, отримавши мою презентацію. Тут є схема, як може бути організовано орган, я це навожу лише як приклад. А якщо ви вирішите, що має бути однокерівний орган – комісар, то ось може бути такий пропонований орган, один уповноважений. Отже, як робити залежатиме від

вас рішення, непросте однозначно. І сподіваюсь, що мої погляди десь вам знадобляться у прийнятті цих рішень.

Дякую за час вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Наташа, дякую, як завжди, яскраву і змістовну презентацію. Є одне питання, воно буде і до вас, і до одразу потім Діани. Будь ласка, а таке питання, як виїмка документів взагалі органом, ви стикались в практиці з такою діяльністю органу, як виїмка документів під час перевірок?

НАТАША ПІРЧ МУСАР. *(Не чути)* в моїй країні порядок є наступний. Це те, що йдеться про доступ до інформації, потрібно вислати документ уповноваженому. Але якщо йдеться про захищений документ чи втаємничений документ, який має два найвищі рівні секретності, то в таких випадках, якщо уповноважений Словенії не має відповідної режимної кімнати, де тільки документи можуть бути оглянуті без зовнішнього втручання, тоді уповноважений може піти у відповідний орган і там ознайомитися з документами у так званій режимній чи закритій кімнаті.

Щодо захисту даних, то уповноважений має два варіанти: або вилучити документи і дати їм оцінку в приміщенні комісії, або прибути на місце і ознайомитися з документами на місці органу, який перевіряється. Отже, два принципи застосовуються.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за відповідь.

Представляю нашого другого доповідача – Діана Шинкунєне, експертка Ради Європи, екс-заступниця директора Державної інспекції з питань захисту даних Литовської Республіки, консультант з питань захисту персональних даних та конфіденційності.

Будь ласка, вам слово.

ШИНКУНЄНЕ Д. Дякую.

Доброго дня усім! Я хочу вивести презентацію. Ще підкажіть мені, як мені зробити повноекранний вигляд. *(Загальна дискусія)*

Я щось не очікувала, ось тепер бачу варіанти перегляду. Гаразд, тоді почну.

Доброго дня, шановні учасники! Вітаю вас! Щодо мого досвіду, то дозвольте розповісти, що понад 15 років я була заступниця директора Державної інспекції з питань захисту інформації Литовської Республіки. Я починала з самих початків, коли цей орган лише створювався, коли йому передали відповідальність за дотримання Конвенції 108, і орган прийняв відповідальність за реалізацію принципів захисту даних згідно європейської директиви. І, так, ми зробили чимало помилок на початках, і, як ви бачите з рішень Європейського суду, не тільки молоді демократії, але й усталені, розвинуті демократії, такі як Німеччина, Австрія, Угорщина, робили помилки. Зараз є справа проти Бельгії, йдеться про порушення вимог щодо захисту персональної інформації.

(Не чути) …в цій царині було чимало помилок, і мені подобається казати і радити, що завжди мудро вчитися не тільки з власних помилок, але і помилок, які вже були зроблені іншими. Шкода, що такі помилки були, але маємо з того скористатися і винести цінний досвід.

Наступний слайд попрошу. Отже, говорячи про право на захист особистих даних як основоположне право, то це визначається двома основоположними документами. Перший – це оновлена Конвенція Ради Європи 108, я говоритиму про Конвенцію 108+, а також є Європейська хартія основоположних прав і ці два документи ставлять акценти на право на особисті дані як основоположне право. Це є стаття номер 1 Конвенції 108 і 8 стаття Європейської хартії.

На рівні ЄС є, звичайно, GDPR як основний документ і, як вже згадувалося, право на захист персональних даних не може бути реалізовано, гарантовано без відповідного уповноваженого органу, який би забезпечував

дотримання вимог конвенції, GDPR чи загальних нормативних документів щодо захисту персональних даних.

Тут взагалі не може бути обговорення, чи потрібен такий орган взагалі. Звісно, що він потрібен для того, щоб захистити основоположне право захисту персональних даних, але питання радше, в якому форматі має існувати такий орган. Наташа вже описувала різні варіанти, де може бути комісар чи уповноважений окремий, чи комісія, тут мало що можу додати з цього приводу. Вам, власне, вирішувати, який формат вам більш прийнятний, але в будь-якому випадку найважливіше – забезпечити вимогу незалежності.

Наступний слайд попрошу. Дякую. Тепер хочу згадати рішення Європейського суду, перше з цих рішень, прийняте в 2010 році у справі "Європейська комісія проти Федеративної Республіки Німеччини". У цьому рішенні суд зазначив, що незалежність наглядового органу є принциповим компонентом захисту осіб стосовно захисту і обробки персональних даних. Хочу наголосити в цьому контексті, що важливий не тільки нагляд над реалізацією права на приватне життя, на захист персональних даних, також не менш важливо знайти правильну рівновагу між правами, з одного боку, та потребою інтересів переміщення і передачі персональних даних, адже захист і обробка персональних даних тісно пов'язані з функціонуванням вільного ринку, особливо функціонування міжнародних ринків.

Наступний слайд попрошу. Тепер хочу зробити акцент на незалежності уповноваженого органу і які вимоги мають дотримуватися. На цьому слайді я зобразила кілька блоків. Ми можемо говорити про функціональну незалежність, можемо згадати фінансову незалежність органу звіту, операційну незалежність, і також сюди можна додати інші блоки, інші комірки. Бо можуть бути і інші параметри, особливо враховуючи те, що є чимало документів, які були прийняті на рівні Європейського суду, але і іншими організаціями так само: організацією економічного розвитку – ОЕСР, ООН, інституціями, які вивчали ті питання в ширшому контексті, які радились з регуляторами ринків, органів, які захищають права людини

загалом, є міжнародна конференція уповноважених із захисту персональних даних та приватності. Але Європейський суд наголошує на важливості забезпечення незалежності від політичного впливу. І є рішення суду 2014 року проти Угорщини, де, власне, на цьому і наголошувалось.

Наступний слайд попрошу. Далі поговоримо про вужчий обсяг, який більш актуальний сьогодні. Згадаємо основні критерії незалежності, які визначені статтею 52 GDPR. Це є повна незалежність у виконанні своїх завдань і реалізація повноважень, що не може бути ні прямого, ні опосередкованого впливу на діяльність уповноваженого органу, і другий – навіть підозра існування такого впливу може бути несумісною з вимогою незалежності. Це також надзвичайно важливо. В цій статті також прописується вимога, щоб орган був вільний від зовнішнього впливу, щоб члени утримувались від будь-яких дій, які були б несумісні з їхніми повноваженнями, і не повинні займатися неспівставними заняттями на час своїх повноважень.

Мають бути ресурси, необхідні для ефективного виконання завдань та реалізації повноважень відповідного органу захисту персональних даних, як казала Наташа. Важливо, щоб вони мали можливість відбирати, утримувати свій персонал на виключний розсуд одного чи кількох членів уповноваженого органу – це є один з ключових елементів незалежності, і, звісно, окремий публічний щорічний бюджет – це є однією з ключових запорук незалежності.

Наступний слайд попрошу. Я бачу, що трошки не вкладаюся в час, мені відведений. Далі. Якщо перейдемо до більш конкретних характеристик, які мають бути включені чи виключені в уповноважений орган, то передусім варто згадати, що одне з найважливіших правил – це те, що уповноважений орган захисту персональних даних не має бути включений в структуру ні міністерства, ні якогось державного органу, не має бути підпорядкований такому органу.

Я згадала міністерство чи інші державні органи, передусім найбільша

небезпека полягає в тому, що уповноважений орган може якось бути пов'язаний з урядом. Тому я тут навела приклад.

Друге – це юридична особа, юридична правомочність – ці два елементи взаємопов'язані, має бути відповідна правосуб'єктність – це перший крок до незалежності. А щодо участі уряду в процесі призначення членів уповноваженого органу, це, в принципі, не виключається. І якщо ми почитаємо додаток 121 до GDPR, то побачимо в тексті GDPR це положення. Тут важливо, щоб процедура призначення була прозора, була прописана в законі. І також ми не виключаємо уряд від цього процесу, але далі бачимо, що інші вимоги щодо незалежності мають бути виконані. І якщо уповноважений орган захисту персональних даних тісно пов'язаний з урядом, тоді важче виконати ті вимоги.

Наступний слайд прошу. Ось тут ідеї, які викладені в положеннях, ідеї, які закладені в GDPR, випливають з практики Європейського суду справедливості. Бачимо рішення 2012 року, це справа "Європейська комісія проти Австрійською Республіки", де суд прописав, що працівники органу захисту персональних даних не мають бути підзвітні будь-якому іншому органу і не мають підлягати дисциплінарному контролю. В Австрії був цікавий контекст, коли працівники уповноваженого органу захисту персональних даних… були моніторині скарбниці Австрії. І суд постановив, що такого сценарію не може бути. А також організаційне накладання державних повноважень, коли члени органу водночас займаються іншою роботою, не дає їм можливості уникнути підозри про свою небезсторонність. Має бути не тільки функціональна незалежність, але має бути спроба уникнути будь-яких підозр про небезсторонність, для того щоб забезпечити незалежність уповноваженого органу.

Наступний слайд прошу. Отже, друге рішення Європейського суду справедливості, яке я хочу згадати, - це рішення Європейської комісії проти Угорщини, винесене в 2014 році, яке не менш важливе. Для того, щоб гарантувати незалежність уповноваженого органу, держава має зобов'язання

дати можливість цьому органу виконати повний термін повноваження. У цьому рішенні суд нагадав на важливості незалежності від політичного впливу і це дійсно було слушно в Угорщині.

В той час після виборів закон про... обвинувачений орган захисту персональних даних був змінений і на основі цієї організаційної зміни орган представників розпустили. Це не може відбуватися. Навіть якщо змінюється інституційна модель чи якщо відбувається реструктуризація організаційної структури, навіть в таких випадках уповноважений, який вже призначений, має відбути повний термін повноваження. І в Литві були такі випадки, і законно в таких випадках прописував, що, так, інспекторат із захисту персональних даних має продовжувати виконувати свої повноваження до закінчення терміну їхніх повноважень, на яку вони були призначені.

Наступний слайд прошу. Далі хочу розповісти кілька слів і вернутися до можливості політичного впливу. Мені здається, що і так всім, очевидно, зрозуміло, що призначення і звільнення членів наглядового органу не має співпадати з поглядами призначаючого органу і терміном скликання парламенту чи якогось державного органу, це, очевидно, зрозуміло.

А тепер хочу поговорити про забезпечення належних ресурсів, які ресурси є належними і достатніми для уповноваженого органу. В Конвенції 108+ пишемо, що уповноважений орган буде забезпечений ресурсами, необхідними для ефективного виконання його функцій та реалізації повноважень, і поглянемо, що пише GDPR. GDPR пише: фінансові, людські, технічні, приміщення та інфраструктуру як потрібні ресурси. Не може бути вичерпного переліку, звісно, таких ресурсів. І я також зазначила, фінансові ресурси на горі переліку, бо зрозуміло, що з фінансової точки зору фінансові ресурси визначають все решту, що матиме в своєму розпорядженні уповноважений орган.

Наступний слайд прошу. І тут написала два приклади, дві схеми міркувань, які можуть бути враховані у виділені фінансових ресурсів. Ліворуч схема 2013 року - це європейська агенція основоположних прав. Ця

агенція порахувала… *(Не чути)* витрачені на орган захисту персональних даних на душу населення щорічно. І ось тут бачимо, що згідно цієї схеми Люксембург, хоч маленька держава, має найвищий показник, найбільші витрати на захист персональних даних. А Румунія фігурує внизу – 6 центів на душу населення. Це приклад міркувань, які ми можемо враховувати з точки зору фінансових ресурсів. А праворуч бачимо бюджети з 2018-го по 2020-й рік (це євро). Тут також відображено прийняття і входження в силу GDPR і нарощування бюджетів. Тут бачимо, що орган Великобританії має найбільший бюджет. І знову ж таки Люксембург представлений посередині цієї схеми. Хоч вони невелика країна, але виділяють досить значну суму на фінансування уповноваженого органу.

Наступний слайд прошу. І підсумовуючи певні аспекти незалежності наглядового органу маємо зауважити, що в першу чергу такий орган не має підлягати перевірки з боку держави. Це було сказано в рішенні Європейського суду в рішенні проти Німеччини. Як я вже казала, жодна установа не має втручатися у справи, проводити, здійснювати моніторинг або втручатися у діяльність такого наглядового органу. Наприклад, наказувати, які рішення приймати або які перевірки проводити, тобто такі ситуації є несумісними з незалежністю такого органу. Тим не менш, це не означає, що такий наглядовий орган взагалі не підлягає жодному контролю. В першу чергу, звичайно, ми говоримо про фінансовий контроль, а також рішення такого наглядового органу може підлягати апеляції у суді.

Що важливо зауважити? Такий вид контролю має здійснюватись у відповідності з принципом верховенства права. Тобто відповідно до законодавства, відповідно до положень, прописаних у законодавстві. Як правило, фінансовий контроль такого наглядового органу здійснюється державними контрольними органами, які також є незалежними. Як правило, вони не входять в структуру певних державних органів або принаймні не підпорядковані уряду. І відповідно є такий принцип, якщо ми говоримо про судовий контроль, то кожна людина, яка, наприклад, відчула вплив рішень

такого наглядового органу має право подати апеляцію на таке рішення і таким чином розпочати судову справу.

Будь ласка, наступний слайд. Я спробувала певним чином підсумувати, що можна врегулювати законодавством, і, по-перше, роблю акцент на правові, на законодавство, яке прийняте парламентом. Тут говорю про законодавство, прийняте урядом або іншими державними органами.

Отже, я вважаю, що закони, прийняті парламентом, мають сильну гарантію для забезпечення незалежності такого наглядового органу. І спробувала скласти список, що має бути передбачено в законодавстві. Це створення і статус такого наглядового органу, процедури призначення членів, умови і кваліфікації... *(Не чути)* персоналу, термін повноважень членів такого наглядового органу, зобов'язання, а також заборона певних несумісних занять, також підстави для припинення повноважень і звільнення з посади, бюджетні аспекти, йдеться про окремий бюджет для такого наглядового органу, принципи, пов'язані з винагородою, тобто з виплатою зарплати членам такого наглядового органу, наприклад, в Литві обсяги зарплати членів такого наглядового органу описані в законі, не в Законі про захист даних, але в іншому законі і знову ж таки цей закон, звичайно, прийнятий парламентом. Також важливо забезпечити гарантії щодо автономії, і щодо кадрової політики, і планування діяльності. Наприклад, ми мали ситуацію, коли план нашої діяльності ми мали подавати на узгодження в Міністерство юстиції і відповідно Міністерство юстиції мало свого роду підтверджувати такі плани. Ми не мали проблем, тобто нам ніколи Міністерство юстиції не казало, що, так, ви не маєте проводити інспекції в цьому секторі, а краще будете перевіряти такі сектори. Але сам принцип, що ми мали подавати це на узгодження не відповідало принципу незалежності такого органу і потім цей принцип був змінений. І ми мали окреме положення, що всі наші плани фактично не мали координуватися або не мали узгоджуватись іншим органом.

І також ще є один аспект – це гарантії від зовнішнього впливу.

Наприклад, у Литві в нас є заборона будь-якому працівнику державних органів або члену парламенту, або будь-якій юридичній особі, або фізичній особі втручатися або здійснювати вплив психологічний, соціальний або будь-який вплив на діяльність такого органу, або на самому уповноваженого, або на членів такого наглядового органу.

Це все, що я хотіла вам сказати. Дуже дякую за увагу. Я розумію, що створення такого наглядового органу потребує часу і, звичайно, передбачає дуже багато аспектів і ці аспекти неможливо охопити за 20 хвилин, я спробувала коротко їх викласти і з радістю відповім на ваші запитання або буду брати участь у дискусії. Ще раз дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Діана, дякую за таку змістовну доповідь. Саме ви звернули увагу на аспекти незалежності, це дуже важливо для нас, тому що дійсно в законопроекті ми пишемо і звертаємо, деталізовано описуємо ці всі аспекти, але саме посилання на рішення Європейського суду є для нас важливим для врахування їх в роботі.

На жаль, часу на запитання немає, тому будемо переходити вже фактично до презентації законопроекту. Я прошу вас залишатися, послухати, про що ми будемо говорити далі.

Коротко тепер я озвучу, саме про що ви написали законопроект і з чим ми наразі працюємо. Одразу зазначу про те, що він ще є в роботі, ми над ним працюємо і орієнтовно маємо закінчити роботу, маю надію, ще до 10 вересня цього року, тому що дійсно багато питань виникає, багато потрібно узгоджувати, щоб законопроект був якісним і був проголосований парламентом.

Наразі редакція законопроекту, яка є в роботі, вона складається з семи розділів і має 56 статей. Побудований законопроект по принципу всіх національних органів України, такі як і БЕБ, НАБУ. Він містить частину матеріального права, тобто говорить про те, що таке орган, його повноваження, структура, як туди особи призначаються. Тобто про це ми

поговоримо окремо. І також є процесуальна частина, як здійснюється впровадження національної комісії і як здійснюються перевірки. Підстави для цього, щоб, дійсно, перевірка відбулася в передбачений законом спосіб.

Окрему увагу приділяємо підзвітності національної комісії. Наразі назва така, але ще над нею попрацюємо, тому що я не впевнений, що ця назва повністю відповідає змісту розділу, а там передбачено щорічні та спеціальні доповіді національної комісії перед парламентом, погодження національною комісією проектів нормативно-правових актів, звернення національної комісії до суду, повідомлення національної комісії про призначення відповідальної особи з питань захисту персональних даних, повідомлення національної комісії про витік персональних даних, оцінка впливу обробки персональних даних та проведення консультацій з національною комісією; завдання національної комісії у сфері освіти; повноваження національної комісії щодо передачі персональних даних на територію іноземної держави та міжнародних організацій. Тобто це третя частина законопроекту, яка має встановлювати відносини національної комісії в різних сферах, і буде як міжнародному, так і на національному рівні.

Тепер щодо безпосередньо самої Національної комісії з питань захисту персональних даних та доступу до публічної інформації. Маю надію, що цю назву ніхто у нас в країні не буде скорочувати, тому що, мабуть, це найбільша абревіатура у нас буде.

Статус національної комісії у нас визначається наступним визначенням: "Національна комісія з питань захисту персональних даних та доступу до публічної інформації є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері захисту персональних даних та доступу до публічної інформації, а також здійснює державний контроль за дотриманням законодавства в цих сферах". Національна комісія в межах, визначених цим та іншими законами є відповідальною перед Верховною Радою і підконтрольною їй.

Питання є дискусійним, тому що це є ЦОВВ, і зараз вирішуємо питання, яким чином національна комісія буде співпрацювати з Кабінетом Міністрів, щоб зберегти дійсний незалежний статус її в правовій системі України.

Національна комісія утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до цього закону. І питання діяльності національної комісії в Кабінеті Міністрів України представляє голова національної комісії. Це щодо статусу, і ми ще будемо працювати над тим, щоб дійсно, як зазначила, Діана, національна комісія при утворенні Кабінетом Міністрів України при зміні Кабінету Міністрів не підлягала зміні. Тобто гарантії виконання повноважень на весь термін, щоб зберігались в нашому законодавстві.

Давайте тоді одразу, оскільки у нас передбачена окрема стаття 4 – це форми діяльності національної комісії, її основні завдання, повноваження і права, вона дуже велика, проговорювати всі детально права і основні завдання немає сенсу, я вважаю, оскільки два головних завдання будуть у національної комісії, як на мою думку, з перших кроків її створення - це проведення додаткових консультацій і роз'яснення прав щодо захисту персональних даних і доступу до публічної інформації. Згодом, після фактично набору повністю штату і стабілізації у нас такої роз'яснювальної роботи серед бізнесу і серед громадян, тоді вже можливо переходити до наступного етапу реалізації повноважень національної комісії. Це вже безпосереднє здійснення проваджень у сфері порушення захисту персональних даних і доступу до публічної інформації. Тобто першочергово нам потрібно сформувати компетентний, належний і незалежний орган, який буде сприяти розвитку фактично сфери захисту персональних даних в Україні, а потім уже буде переходити до стадії саме захисту і відновлення порушених прав.

Щодо гарантій незалежності національної комісії. Незалежність національної комісії від впливу чи втручання у її діяльність гарантується наступними принципами: це спеціальний статус національної комісії; друге –

особливий порядок відбору, призначення та припинення повноважень голови національної комісії та її членів, особливим, встановленим цим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення національної комісії. Тобто передбачено, що на національну комісію буде виділено окремим рядок в державному бюджеті фінансування. І також в законі передбачено чіткі оклади, чітка посадова... фактично сітка окладів для кожного члена даної комісії, і навіть для інспекторів і апарату, для того щоб такі оклади були зафіксовані в законі і їх неможливо було зменшувати.

Така наразі ситуація у нас діє і в правоохоронних органах, і в судовій гілці влади. Оплата праці закріплена на законодавчому рівні, що повинно гарантувати належний рівень фінансової незалежності.

Також гарантією незалежності національної комісії ми вбачаємо, що це все-таки є колегіальне прийняття рішень національною комісією, щоб зменшити будь-який політичний вплив індивідуально на членів комісії; заборону втручання у здійснення повноважень голови, членів та службовців, працівників апарату національної комісії та інспекторів національної комісії спеціальними процесуальними засадами діяльності, тобто передбачено окремий розділ фактичного здійснення процесуальних дій всіма членами, інспекторами комісії при здійсненні проваджень, перевірок, будь-яких дій. Тобто це не буде окремий процесуальний кодекс, але певні гарантії, які будуть відображатися саме в законі.

Голова, заступник голови, член національної комісії та службовці апарату національної комісії під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом.

Чітко відображено, що використання національної комісії в партійних, групових чи приватних інтересах не допускається. Діяльність політичних партій в національній комісії забороняється. Забороняється втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб і службових осіб, політичних

партій, громадських об'єднань, інших осіб у діяльність національної комісії за виконання покладених на неї обов'язків.

Окремо ми наразі навіть деталізуємо, більш детально про те, що будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, спрямовані до національної комісії чи її працівників, що стосуються повноважень національної комісії, але не передбачені законодавством України, є неправомірними та неповинні виконуватись. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник національної комісії невідкладно інформує про це в письмовій формі голову національної комісії.

Ми вирішили прописати таку детальну норму для того, щоб… нібито це й так зрозуміло, що такі дії повинні відбуватись, але закріпити це положення на законодавчому рівні для підвищення статусу незалежності національної комісії.

Також передбачили гарантії від кримінального переслідування членів і голови комісії, а саме зазначили, що повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення голові, заступнику голови, членам національної комісії може бути здійснено лише Генеральним прокурором або заступником Генерального прокурора, керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Наразі така гарантія є в народних депутатів і в суду. Фактично вважаю, що такий рівень гарантій від кримінального переслідування і від тиску в кримінальних провадженнях є досить високим в межах українського законодавства. Голова, заступник голови національної комісії, службовці, працівники апарату національної комісії, їх близькі особи та їхнє майно перебуває під захистом держави.

У разі надходження відповідної заяви від озвучених осіб органи Національної поліції вживають необхідних заходів для забезпечення безпеки голови, заступника голови і членів національної комісії та їх близьких осіб і збереження їхнього майна. Посягання на життя і здоров'я голови і заступника голови, членів національної комісії, службовців, працівників апарату

національної комісії, їх близьких осіб, знищення чи пошкодження їхнього майна, погроза їм вбивством, насильством тягнуть за собою відповідальність, встановлену законодавством.

Передбачено принцип, що національна комісія повинна бути забезпечена достатніми людськими та фінансовими ресурсами для виконання своїх завдань відповідно до цього закону та інших законів. Національна комісія самостійно розподіляє кошти виділені на відповідний рік та розпоряджається ними.

Тепер щодо складу національної комісії, який пропонуємо до обговорення. Національна комісія є колегіальним органом, до складу якого входять сім членів та яка набуває повноважень з моменту призначення більше половини її загального кількісного складу. Систему органів Національної комісії становлять Національна комісія як колегіальний орган, його апарат та територіальні управління. Наразі ми ведемо дискусію щодо кількості таких територіальних управління з огляду на те, що територія України є значна і потрібно буде визначатися, чи це будуть територіальні управління в кожній територіальній одиниці, чи це будуть якісь сформовані територіальні управління на декілька територіальних одиниць.

Тепер які ми пропонуємо вимоги до члена національної комісії. Членом національної комісії може бути громадянин України не молодший б30 років, який має ступінь вищої освіти не нижче магістерського у галузі знань права або публічного управління та має не менше 5 років досвіду роботи в сфері захисту персональних даних або доступу до публічної інформації, володіє державною мовою та іноземною мовою, яка є однією із офіційних мов Ради Європи, здатний за своїми діловими та моральними якостями, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Не може бути призначений на посаду члена національної комісії особа, яка за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена, має судимість за вчинення злочину, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, притягалася на підставі

обвинувального вироку до відповідальності за корупційні злочини, не є громадянином України або набула громадянство чи підданство іншої держави і також не пройшла спеціальну перевірку.

Окремо визначаємо положення про те, що... про неподання декларації такими особами. Член національної комісії не може бути народним депутатом України або мати інший представницький мандат, входити до складу виборчих комісій та комісій з референдумів, займатися підприємницькою діяльністю, виконувати роботу на умовах сумісництва, входити до складу правління чи інших виконавчих організацій. Член національної комісії не може входити до складу органів виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування.

Щодо фінансового, матеріально-технічного забезпечення, я вже зазначив, що у Державному бюджеті України видатки на фінансування національної комісії визначаються окремим рядком на рівні, що забезпечує належне виконання повноважень національної комісії.

Це коротко про формування саме національної комісії і гарантії її незалежності. Сам закон, він досить об'ємний, тому проговорювати всі його положення наразі немає… Після його опублікування ми повернемося до того, що будемо більш детально обговорювати кожне його положення.

Наразі просто зверну увагу, що в термінах самого закону передбачено провадження національної комісії. Ми вводимо окрему процесуальну дію як провадження національної комісії і перевірки національної комісії. Поки що зі спеціалістами будемо проговорювати чи потрібно буде залишати два види процесуальних дій: провадження і перевірки. Поки в нас є такі два різновиди. Підставами для провадження національної комісії або перевірки – це є звернення фізичних осіб, звернення юридичних осіб, звернення громадської організації без статусу юридичної особи, а також ініціатива самого органу. Вона також передбачена, оскільки сам орган має можливість виявляти такі, будь-які порушення і повинен на них реагувати.

Дякую за увагу. Якщо є питання уточнюючі, прошу задавати для того,

щоб можливо було більш роз'яснити положення даного законопроекту. Бачу. Питання також можливо писати в чаті. Якщо просто доповідачі не відповідають за браком часу, ми зможемо ці питання враховувати в майбутньому і відповідати в письмовому вигляді.

Наразі передаю слово нашому співавтору законопроекту про захист персональних даних і співавтору даного законопроекту, позаштатному консультанту Комітету Верховної Ради України з питань цифрової трансформації, ексзаступниця директора національної служби Лілія Олексюк.

Лілія, ви з нами?

ОЛЕКСЮК Л. Так-так, дякую, Тарасе. Дякую за таку детальну презентацію того, що ми вже сьогодні напрацювали з проектом закону. Сподіваюся, що коли він дійсно буде готовий вже до громадського обговорення, ми презентуємо все, що ми напрацювали, і пояснимо деякі аспекти, які на сьогоднішній день, вже бачимо, викличуть дуже багато запитань у бізнесу і дуже багато запитань викличуть у тих, хто підпадає під регулювання.

Я розумію, що орган з таким статусом і з такими повноваженнями – це завжди ризики, ризики для того, щоб використовувати неналежним чином ті повноваження, які досить широкі будуть надані тим особам, які прийдуть працювати в цей орган. Як людина, яка працювала до того, і буде це ще Олексій Іванович розповідати, напевно, про те, які питання виникали при тому, коли ми працювали в службі з питань захисту персональних даних до її ліквідації, я думаю, він, можливо, більш детально щось розкаже.

Але з огляду на той досвід, який у нас був, а робоча група складається з тих осіб, які мали досвід і регулювання цієї сфери, і контролю у сфері захисту персональних даних, і у сфері доступу до публічної інформації, наразі наша група розширена спеціалістами, які до нас доєдналися, які виписують повноваження щодо доступу до публічної інформації, доєдналися

медіаюристи, які мають досвіт написання законів "Про доступ до публічної інформації", "Про інформацію" і тієї редакції Закону "Про захист персональних даних", яка набрала чинності в 2010 році в Україні. І на сьогоднішній день наша група ще доопрацьовує певні питання.

Як вже сказав Тарас, законопроект вже на сьогодні складається більш ніж з 60 статей, і ще два розділи ми ще не виписали. Це стосується питання взаємодії органу і співпраці при виникненні інцидентів і витоках персональних даних, це питання взаємодії національної комісії, все ж таки ми зупинилися на колегіальному органі з огляду на те, що сфери в нас дві буде - це доступ до публічної інформації і захист персональних даних, і виписуємо досить детально підзвітність національної комісії.

Питання в тому, що з огляду ті повноваження, які ми виписали, і дякую експертам, і Наташі, і Діані, які супроводжують цю діяльність вже не перший рік в Україні, ми дійсно переглядали ще раз ті рішення Європейського Суду з прав людини щодо Німеччини і дивилися, яким чином побудовані органи в європейських країнах, досить вивчали закони, що стосуються безпосередньо регулювання на національному рівні те, що не регулюється GDPR, а це питання дійсно створення незалежного органу і окремі питання опрацювання певних даних, які надаються на національний рівень GDPR.

Звичайно, що з огляду на оці, такі досить потужні повноваження, ми наразі виписуємо запобіжники, які будуть давати можливість зупиняти якісь певні незаконні дії з огляду на те, що цей орган після створення буде наповнений спеціалістами, які, можливо, не матимуть настільки багато досвіду в сфері доступу до публічної інформації і захисту персональних даних. І, звичайно, що вони будуть навчатися по ходу своєї діяльності.

Структура органу, звичайно що, буде складатися із інспекторів, які мають право перевірки і доступу до інформації, для того, щоби належним чином забезпечити зупинення фактично порушень у сфері захисту персональних даних і доступу до публічної інформації. Але ж і питання в тому, щоби у разі, якщо ці посади займуть люди з проблемними, скажімо так,

моментами професійної деформації, тобто питання, якщо це будуть правоохоронці, наприклад, колишні або ще хтось, яким чином можливо впливати на те, щоб вони не застосовували ті повноваження широкі, які їм надані, для неналежних дій у сфері захисту персональних даних, назвемо це так. Досвід, звичайно, в Україні є, і досить потужна розбудова антикорупційних органів в країні дає підстави говорити про те, що нам потрібно буде досить серйозно пропрацювати ці питання.

Що б ще хотілося б розповісти про те, що ми на сьогоднішній день робимо і чому ми, в принципі, на сьогоднішній день зупиняємося. Ми оглянули досвіди європейських країн і взяли до відома польське законодавство, яке забезпечує належне державне приватне партнерство у сфері захисту персональних даних і на рівні закону передбачає раду з питань захисту персональних даних, яка складається із науковців і делегованих туди спеціалістів від Офісу Президента. В нашій редакції це, скажімо, буде і від Кабінету Міністрів, від тих органів, від яких безпосередньо залежить, наприклад, питання цифрової трансформації країни з огляду на те, щоб рішення, які приймає вже безпосередньо комісія, ґрунтувалися на виважених висновках, погоджених до того, як вони будуть прийняті комісією і ухвалені, і будуть діяти на всій території країни.

Фактично ми робимо консультативно-дорадчий орган, який буде допомагати комісії рекомендувати певні речі для контролерів, операторів даних і так далі, які ґрунтуються на достатньо високих наукових досягненнях, скажімо, певних науковців, які будуть долучені до цієї ради, і певних експертів від держави, які будуть забезпечувати можливо навіть і альтернативною думкою щодо тих чи інших питань. Але комісія має вивчити ці думки, має визначитися, яким чином вона буде враховувати чи не враховувати, але це сприятиме тому, що і прозорість прийняття рішень, і їх широке обговорення, і консультації на такому належному, достатньому рівні будуть сприяти тому, що вони будуть прийняті і схвалені в Україні. І не можна буде сказати, що там комісія прийняла якесь рішення, яке ніхто не

зрозумів, чому воно таке і де ті обґрунтування, на підставі яких ті чи інші рекомендації з'явилися. Тому зараз ми описуємо в тому числі і ті питання механізму взаємодії, тому що розуміємо, що без цього Україна рухатися на наступну ітерацію не зможе.

Як вже сказав і Тарас, і Єгор у своєму першому слові, ми розуміємо в Україні, що нам потрібно буде три законопроекти. Один із них, який ми вже розробили і він вже готується до першого читання, – це про захист персональних даних, тобто регуляція цієї сфери. Другий – це закон про орган, який ми наразі розробляємо. І третій законопроект, який буде внесений в парламент, можливо, навіть і Тарасом, і ще кимось, оскільки на... депутатами. Чому говорю про це зараз? Тому що уже потрібно про це думати. Це ратифікація Додаткового протоколу до Конвенції 108+, який на сьогоднішній день відповідно ситуації, яка склалась в Україні, внести нікому, крім більше депутатів, тому що ні в кого немає таких повноважень.

Ми розуміємо, що цей законопроект буде остаточним і який підтверджуватиме наміри України щодо руху до європейського регулювання у сфері захисту персональних даних. І, дійсно, це буде останнім законопроектом, який можуть забезпечити народні депутати як законодавчі підстави для розгортання систем належного рівня захисту персональних даних в Україні і розгортання системи захисту персональних даних.

Далі, наступна вже ітерація буде дуже сильно залежати від того, яким чином Кабінет Міністрів забезпечить створення, наповнення цього органу, оскільки ми зробили дійсно достатньо запобіжників для того, щоб це була комісія, яка буде приймати відповідних людей з відповідним досвідом до цього органу, і яким чином буде забезпечена його діяльність.

Ми вже з свого боку провели декілька перемовин з усіма стейкхолдерами цього процесу, які мають забезпечити це. З огляду на те, що Україна перейшла на трирічне планування бюджету, ми вже робимо все, що від нас залежить, для того, щоб до 23-го року, а Україна взяла на себе ці зобов'язання в дорожній карті, доєднання до єдиного цифрового ринку ЄС і

розгорнути систему захисту персональних даних із органом, який тільки почне свою роботу, до цього часу. Тільки після того ми можемо говорити про те, що будемо спрямовувати свої дії на, скажімо, звернення до Європейської комісії для підтвердження належного, адекватного рівня захисту персональних даних. До того часу, можливо, вже буде якась і судова практика в цьому питанні, без якої Європейська комісія, Європейський Союз не прийме рішення щодо належного рівня захисту персональних даних в Україні.

Чому це має таке важливе значення? Я просто хочу ще раз озвучити ті цифри, які в останньому звіті, підготовленому для Європейської комісії, підготувала одна із організацій, що обмеження потоків даних в Європі може призвести до економічного збитку на суму 2 трильйонів євро до 2030 року, що приблизно дорівнює розміру економіки Італії, і призведе до зупинення фактично роботи 2 мільйонів робочих місць у разі, якщо не буде належним чином забезпечена передача, транскордонна передача даних, в тому числі персональних, в країнах Європейського Союзу.

Звичайно, що очікуваний економічний спад буде широко розповсюджений у галузях, які залежать від даних, економіка залежить від даних. Це і торгівля в першу чергу, електронна комерція і інші. І, зокрема, може втратити 60 мільярдів євро в експорті згідно з дослідженнями, замовленими Digital Europe, Торговою асоціацією на запит Європейської комісії. Культура, креативна індустрія, фінанси, технології, телекомунікація, бізнес-послуги також втратили б приблизно 10 відсотків свого експорту. Звичайно, що Україна потребує на сьогоднішній день і економічного зростання. І ми розуміємо як ніхто, що ми маємо зробити належний рівень захисту персональних даних, який сприятиме потокам даних, які можуть забезпечити зростання нашої економіки, але з належним рівнем їх захисту.

Тому це, напевно, все, що я хотіла на сьогодні сказати з огляду на те, що ми і так вибилися з графіку. Дякую за можливість висловити позицію від всієї робочої групи. Оскільки вони на сьогоднішній день не змогли прийняти

участь, то я ще раз дякую їм за всю роботу, яку вони роблять у вільний від основної роботи час. І саме з цієї причини ми так затримуємося з розробкою проекту закону.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дійсно, вся робоча група активно працює і на позитиві, і багато працюємо. Фактично один-два засідання робочої групи в тиждень відбуваються. І, дійсно, це відбувається після шостої години дня, коли вже всі закінчують основну роботу. Тому дякую всім спеціалістам, які долучаються до такої роботи.

Зараз я запрошую до слова Тараса Шевченка, заступника міністра культури та інформаційної політики. Тарасе, вітаю вас! Вам слово.

ШЕВЧЕНКО Т.С. Дякую. Вітаю! Мене чутно?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, все добре, чути.

ШЕВЧЕНКО Т.С. Вітаю всіх учасників сьогоднішнього круглого столу! Важливе питання, яке сьогодні на обговоренні, – створення уповноваженого органу захисту персональних даних та доступу до публічної інформації. Ми мали кілька можливостей, принаймні коротко по цій темі говорити і раніше.

Хочу висловити кілька своїх думок, спостережень і запитань, яких, як на мене, ще залишаються достатньо багато. Більше сьогодні протягом обговорення звучить про захист персональних даних, і це абсолютно справедливо, це і в назві пропонованого органу стоїть на початку. І ми чітко розуміємо, що є зобов'язання України про те, щоб був незалежний план у сфері захисту персональних даних. І з точки зору нашої інтеграції з Європейським Союзом це є достатньо чітке зобов'язання України.

Я буду більше говорити про доступ до інформації, оскільки це сфера, яка безпосередньо знаходиться в повноваженні з точки зору формування реалізації державної політики у Міністерства культури та інформаційної політики, і так само як експерт, який свого часу і писав законопроект про доступ до публічної інформації, багато років як юрист працював у цій сфері.

Відповідно поєднання двох сфер в одному органі має як переваги, так і недоліки. Ми знаємо, що в деяких країнах Європейського Союзу саме так і зроблено, де є спільний орган, який займається як захистом персональних даних, так і доступом до публічної інформації. В інших країнах це є різні органи, або взагалі є лише обов'язково або захист персональних даних, з точки зору доступу до публічної інформації такої обов'язковості немає і однаковості немає.

З точки зору зобов'язань, які є перед Україною, є Європейська конвенція про доступ до публічних документів, яку Україна ратифікувала минулого року, і, власне, Україна запустила цю конвенцію дію, вона запрацювала лише з цього року, і зараз формуються органи, експертні органи. Міністерство культури та інформаційної політики якраз за це також відповідає. Серед іншого завтра набуде чинності заюстований, уже опублікований, набуде чинності заюстований наказ про порядок відбору експертів до групи експертів Ради Європи, де Україна також делегуватиме своїх представників.

Так от, з точки зору тих положень, які є міжнародними зобов'язаннями за Європейською конвенцією про доступ до офіційних документів, Україна і на цей момент абсолютно повністю відповідає найбільше… більше ніж відповідає цим зобов'язанням. Те положення, яке зафіксоване в конвенції, про те, що, в принципі, має бути можливість оскарження або до суду, або до окремого державного органу оскаржувати питання ненадання доступу до публічної інформації, це реалізовано. І взагалі, якщо в середньому подивитися на європейські країни, то, на наше переконання, Україна є швидше лідером в питанні як законодавства, так і виконання законодавства

по тематиці доступу до публічної інформації. Тому ці сфери є достатньо різні, і, як сказав, з одного боку, є і переваги об'єднання в одному органі, це і, можливо, навіть з точки зору економії коштів створення спільного органу краще, ніж створення двох окремих; з іншого боку, є низка питань. Серед цих питань є, зокрема, те, що ми бачимо по досвіду країн, де об'єднані теми персональних даних і доступу до публічної інформації, тема доступу до публічної інформації страждає. Більше того, це часто прямо протилежні теми, тому що закриття доступу до публічної інформації часто відбувається саме з міркувань захисту персональних даних. Відповідно одночасно бути адвокатом однакових тем, навіть якщо є кількість, серед членів буде, так скажімо, спеціалізація тематичний розподіл. Ми вважаємо, що слід розглянути і оцінити ризики, що тема доступу буде вторинною, менш важливою і буде поступатися інтересам захисту персональних даних.

Є багато суперечок юристів на цю тему і є певні спостереження, що в тому числі на рівні Європейського Союзу часто публічність починає поступатися, інколи навіть за надуманими причинами під виглядом захисту персональних даних.

До речі, навіть ці дані, які в нас відкриті зараз по зарплатам, по працевлаштуванню, по іншим документам, які на цей момент відкриті в Україні за законодавством про публічність, про доступ до публічної інформації, в багатьох, ледь не в більшості країн ЄС, такого рівня відкритості немає. Саме через рішення регуляторів у сфері персональних даних і закрили доступ до аналогічних документів, з мотивів захисту персональних даних.

Наступне. Коли ми загалом говоримо про формування державної політики в певній сфері, слід виходити з реальних проблем, які існують. Чи є реальна проблема, яка тягне прямо на формування окремого органу, чи… *(Не чути)* органу по темі державного нагляду, по темі доступу до публічної інформації? Я особисто в цьому не переконаний. Міністерство є орган, який формує політику, бере участь в реалізації політики у сфері доступу до публічної інформації. І тут також моє таке, мабуть, особисте спостереження,

що часто простіше створити щось нове і пролобіювати створення нового органу, ніж посилення, розвиток існуючого. Тобто в нас в міністерстві, знаєте, якби би у нас була окрема можливість створити окремий відділ по питанням доступу до публічної інформації, а відділ – це чотири-п'ять людей, чи експертна група державних експертів по темі доступу до публічної інформації, це було би величезне посилення з точки зору державної політики як формування, так і реалізації. Однак фактично міністерство ще скорочують і політика іде на те, що треба зменшувати кількість державних службовців, треба проводити скорочення. І знову анонсовані скорочення. Тобто можливість забезпечити з боку міністерства опрацювання всіх питань. Скарги, які до нас надходять, ми також розглядаємо.

Ми намагаємося робити все від нас можливе, але посилення міністерства, на мою думку, коштувало державному бюджету значно менше коштів і менших зусиль, ніж формування великого ще одного державного органу, де значну частину в ньому, я не знаю, половина чи третина, чи є якісь розрахунки, має займати окрема тема доступу до публічної інформації.

Тому, резюмуючи, хочу сказати наступне, що, на моє переконання, слід зважати на: а) наявність реальної... і чітке розуміння, яку реальну проблему ми вирішуємо даним рішенням.

Друге. Є конфлікт між тематикою захисту персональних даних і доступом до публічної інформації. І слід зважувати на ризики, що персональні дані будуть захищатися в рази краще, а інтереси тематики доступу до публічної інформації будуть підпорядковані інтересам захисту персональних даних.

Третє. На мою думку, ефективніше підсилити Міністерство культури та інформаційної політики в частині формування політики в сфері доступу до публічної інформації, реалізації політики в сфері доступу до публічної інформації, ніж створювати новий орган із забезпеченим персоналом. До речі, на відміну від тих пропозицій по зафіксованим в законі зарплатам, наші працівники в міністерствах отримують в рази менші винагороди, що також

виглядає не зовсім справедливо по відношенню до них.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я думаю, що ми з міністерством ще будемо проводити додаткові консультації, тому що я все-таки відстоюю позицію більш збалансовану, що в одному органі, можливо, баланс швидше найти, ніж відносити незалежність органу по захисту персональних даних потім з повноваженнями інших органів, в тому числі з міністерством, у розрізі саме доступу до публічної інформації. Тому що конфлікт між цими сферами завжди є, завжди буде. І як вже зазначали, я не пам'ятаю, чи Наташа Пірч, чи Діана, що от якраз саме коли ситуація виходить за межі одного органу, все відбувається, вирішення кінцеве відбувається в суді. І насправді зараз дякую проекту Ради Європи, що ми досліджуємо судову практику в цих сферах, і у нас вона не досить така значна, не досить така ґрунтовна, щоб знов-таки довіряти це питання стовідсотково судам. Отже, це дискусійне однозначно, погоджуюсь, питання, але в межах одного органу, який буде незалежний, можливо. з моєї точки зору, баланс шукати буде простіше.

Передаю слово, будь ласка, Ігор Ірха, начальник 2-го відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності МВС України, також щодо створення уповноваженого органу захисту персональних даних та доступу до публічної інформації. Юрій чи Ігор? Включіть мікрофон.

ІРХА Ю.Б. По свідоцтву про народження, по паспорту - Юрій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А по даним нашого секретаріату ви Ігор. Тому...

ІРХА Ю.Б. Важко сказати, є така теорія, що парламент не помиляється.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Є, стовідсотково.

ІРХА Ю.Б. Але все ж таки – Юрій.

Доброго дня, шановні колеги! Радий всіх вас бачити. Сьогодні піднімається дуже актуальне питання і проблематика, оскільки ми живемо зараз в 21-й рік XXI століття і уже надворі цифрова епоха, і тому всі апріорі розуміють, що захист персональних даних, захист приватності і доступ до публічної інформації – це ті аспекти, які є актуальними у цифровому суспільстві і вони потребують нового правового регулювання, нового захисту як в судах, так і в суспільстві.

На сьогоднішній день дискусії тривають і вони, як сьогоднішня показала наша зустріч, в Європі є неоднозначне сприйняття, однак всі розуміють, що захищати потрібно і треба посилювати захист.

В контексті створення органу і нашої сьогодні з вами зустрічі хотів звернути на деякі важливі аспекти, які, я вважаю, необхідно обговорити.

Перше. Це якщо буде створений все ж таки орган самостійний по захисту персональних даних і доступу до публічної інформації, то його функціонування має відбуватися в межах принципу стримувань і противаг, щоб не відбулося так, що ми наділимо орган архінезалежними гарантіями і цей орган перетвориться на певний такий узурпатор влади, і на нього не можуть вплинути взагалі інші органи державної влади, і під впливом я маю на увазі абсолютно нормальний конструктивний процес діалогу між різними гілками влади. Це зокрема виконавчої і законодавчої.

Щодо судового контролю, то, безумовно, він має бути, він тільки має посилюватися щодо такого органу і тут головне мати також баланс, щоб суди розуміли предмет правовідносин, пов'язаних із захистом персональних даних і доступу до публічної інформації, а також, щоб їхні рішення виконувались, щоб не було так, що рішення прийнято, і якщо воно суперечить якійсь певній позиції новоствореного органу, щоб орган, його чиновники, посадові особи не заявляли, що "ми його виконувати не будемо", і рішення судів в такий

спосіб нівелювалося, і авторитет правосуддя не забезпечувався.

Ще хотів би звернути увагу, що, як показала наша багаторічна практика державотворення, всі закордонні пропозиції і всі ініціативи, які ми хочемо запровадити в Україні, посилаючись на закордонний досвід, то це все треба дуже обережно бути, тому що ідеї за кордоном є хороші, практика є хороша, але якщо ці ідеї і практика не проаналізовані з точки зору українських реалій, з точки зору української правової системи, з точки зору української правової культури і практики роботи державного апарату, то виникне, що ми створимо хороший орган, але наділимо його або надмірними повноваженнями, або дамо йому надзвичайно великі гарантії.

І в даному випадку сьогодні от переді мною заступник міністра Тарас Шевченко якраз актуально сказав, що у сфері захисту персональних даних і відкритості Україна набагато пішла вперед, ніж країни Європейського Союзу ось. І в даному випадку можна ще один приклад назвати і щодо боротьби з корупцією, бо окремі аспекти антикорупційної політики в нас в Україні набагато більш розвинуті і більш сильніші, і жорсткіші, ніж в багатьох найдемократичніших державах, тому тут має бути баланс між державою, суспільством, запитом на як відкритість, так і запитом на приватність.

Ще одним аспектом, на який хотів би звернути увагу наших колег, щоб, якщо ми створимо орган, чи це буде самостійний орган, чи це буде певний підрозділ в якомусь іншому органі, це щоб його повноваження в сфері захисту персональних даних і доступу до публічної інформації враховували людську нашу природу і те, що багато людей зловживають правом на доступ до публічної інформації, а також на те, щоб захист персональних даних не зводився до абсурду, тому що зараз в інтернеті, в соціальних мережах, у різних засобах масової інформації дуже багато оприлюднено інформації про людей, в тому числі в сукупності це можна проаналізувати, і щоб не була ситуація, коли орган цей буде боротися, як Дон Кіхот, з вітряками, тому що воно буде неефективне, гроші будуть платників податків сплачуватися, а ефективність їх використання буде мінімальною.

Тому, коротко підсумовуючи, хотів би сказати, що ідея створення такого органу дуже хороша і вона має право на життя і реалізацію. Однак розробникам законопроекту я хотів би порадити і побажати якраз виписати такі законодавчі запобіжники, які б дали можливість забезпечити розумний баланс цього органу, його місця в системі органів державної влади, а також ті повноваження, які б… вірніше, і предмет регулювання, і повноваження, які б не дали можливість зловживання як з боку цього органу, так і з боку тих, кого він захищає.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за висловлену позицію.

Надаю слово також співавтору законопроекту - Олексій Кабанов, голова ГО "Тренінговий консультаційний центр з доступу до інформації" з темою: "Грантії незалежності створення та діяльності наглядового органу з питань захисту персональних даних та доступу до публічної інформації". Будь ласка.

КАБАНОВ О.М. Доброго дня! Перш за все вдячний усім спікерам, експертам за висловлені сьогодні думки та коментарі, це було досить цікаво та корисно з огляду на триваючу роботу над написанням законопроекту.

Реалізація будь-якого права людиною: на інформацію, на захист персональних даних, на життя, на здоров'я і тому подібне – дійсно переплетена, звичайно, з обов'язком держави забезпечити таке право. Такий обов'язок з боку держави також закріплений і в статті 3 Конституції України. Майже дослівно процитую, що "утвердження, забезпечення прав і свобод є головним обов'язком держави...", якщо я не помиляюся.

У нашому випадку ми маємо справу із такими типами прав людини, без належного забезпечення яких фактично неможлива реалізація будь-яких інших прав. Саме тому питання інституціаналізації наглядового органу в сфері захисту персональних даних та доступу до інформації є досить

важливим і має перебувати на порядку номер один денному в Україні.

Продукуються різні підходи щодо того, як має називатися цей орган, чи потрібно вносити зміни в Конституцію і так далі. В будь-якому разі точкою дотику всіх цих підходів є розуміння, що вказаний орган має працювати ефективно та максимально сприяти відновленню та дотриманню права на інформацію та на приватність. Можна багато говорити, звичайно, про концепції, однак з впевненістю скажу, що головним моментом під час створення та впровадження нових органів в інших сферах, як свідчить наш національний досвід, на який потрібно особливу увагу звертати, є саме наявність, як де-юре, так і де-факто відповідних гарантій, прозорості та неупередженості під час його створення та функціонування в процесі здійснення виконання своїх повноважень.

Оскільки сьогодні багато вже було сказано про гарантії, як має виглядати цей орган, я, в принципі, зупинюсь, можливо, на таких більш деталізованих моментах, які ми наразі з колегами напрацювали в законопроекті, які, можливо, певною мірою відкриють, просвітять світло на туман і нададуть відповіді на ті питання, які вникають щодо окремих моментів.

Перш за все, в чому полягає спеціальний статус цього органу? Він має бути, звичайно, незалежним від Кабміну, щоб Кабмін не мав можливість, коли захотіти, змінити склад, розпустити цей орган і не мав можливість вирішувати, які рішення має приймати звичайно цей орган.

Другий момент досить такий важливий. Оскільки ми розуміємо, що це орган, який буде мати колосальні, скажемо, повноваження, це наявність відповідних кваліфікаційних вимог тої чи іншої особи, яка буде там працювати. Як вже сьогодні сказав Тарас Тарасенко, це є певні вимоги до, наприклад, того ж самого члена національної комісії - п'ять років досвіду у сфері доступу до публічної інформації або захисту персональних даних. Оскільки ми розуміємо, що якщо на такі посади призначати виключно політичних якихось осіб, то роботи належної він здійснювати не зможе.

Також щодо таких важливих моментів, скажімо, гарантії незалежності цього органу. Це особлива процедура відбору членів національної комісії. Має бути відповідна конкурсна комісія, яку також мають незалежно відібрати через відкритий конкурс за певний проміжок часу до проведення конкурсу. В цю конкурсну комісію мають також входити, перш за все, всі гілки державної влади в Україні, законодавча, виконавча, судова. Також мають входити Уповноважений з прав людини та представники громадськості, щоб був баланс. Це про те, що ми говоримо, щоб ніхто не говорив, що хтось десь участь не взяв у формуванні цього органу, а хтось взяв.

Далі, важливо забезпечити для цієї національної комісії певну організаційну і технічну потужність. І тому досить важливо передбачити певний штат для комісії, який би був закріплений на рівні закону, оскільки, звичайно, ми розуміємо, що питання бюджету впливає на питання штату. Якщо в законі не буде питання штату, наприклад, той самий Кабінет Міністрів, Верховна Рада може мати вплив в плані виділення чи невиділення певної суми коштів на діяльність.

Як вже було сказано, це також і питання оплати праці, оскільки робота тут досить з високими операційними ризиками, і, звичайно, вона має бути належною, щоб не спонукати тих чи інших працівників цього органу мати якийсь свій особистий інтерес в роботі. Також це кваліфікаційні вимоги до тих самих інспекторів, які будуть працювати в національній комісії. Ми розуміємо, що в Україні, можливо, немає такої значної кількості людей, які прямо спеціалізуються в сфері доступу до публічної інформації, захисту персональних даних, але, звичайно, при відборі мають відбиратися найкращі, і ті люди, які все-таки певний якийсь проміжок часу працювали в цих сферах.

Щодо інституційної незалежності всередині органу – це також немаловажний фактор, оскільки всі ми прекрасно знаємо як працює інституційний фактор всередині, наприклад, органів державної влади, які нині є. Є керівник, який сказав, так і спеціаліст зробив. Тому в цьому плані

ми, звичайно, працюємо над тим, щоб максимально передбачити незалежність роботи працівника, інспектора, позбавити його від впливу на етапі збору, узагальнення інформації, проведення так званого розслідування. Але, звичайно, не без відповідного контролю з боку керівництва і комісії для того, щоб мінімізувати якісь корупційні ризики і все, що з цим пов'язано.

Щодо важливості також по гарантіях, варто вказати на процесуальний, скажімо, аспект роботи комісії, яка буде мати певні особливості здійснення свого провадження, відповідно до процедури якої, скажемо так, нівелюється можливість якихось зловживань і рішення на завершальному етапі буде максимально об'єктивним і неупередженим. Воно передбачає наразі, як ми це бачимо, два етапи – це розслідування, а також розгляд безпосередньо самою національною комісією матеріалів, які були зібрані в ході розслідування.

В будь-якому разі щодо того чи це, як звучали сьогодні думки, чи це буде такий мегакрутий орган, якому ніхто нічого не зможе зробити, звичайно, передбачається можливість оскарження рішення національної комісії до судів. Тому говорити, що це буде такий дракон, також немає поки що підстав. Але, звичайно, на це треба зважати і не забувати ці моменти, оскільки ми знаємо, маємо багато, скажімо, негативних прикладів в процесі формування інших органів.

Важливим також моментом є організаційно-технічне забезпечення, і фактично наразі, ми це бачимо, буде здійснювати апарат комісії, який також має мати певні якісь фінансові гарантії і певний, відповідний бюджет, щоб забезпечити належним чином роботу тих же самих інспекторів, залучення якихось експертів і так далі.

Як вже сьогодні також зазначалося, є, ну, така, сформована ідея, щодо формування ради консультативної при національній комісії, до якої будуть залучені всі гілки влади: вчені, науковці, якісь громадські експерти, - для того щоб певною мірою надавати якісь консультації і формувати певні якісь позиції щодо того чи іншого питання, ну, наприклад, щодо якихось

законопроектів, проектів нормативно-правових актів, висновки якої буде потім використовувати національна комісія в ході прийняття того чи іншого рішення.

Тому, ну, на такому етапі, як зараз ведеться робота, ну, на моє переконання, є багато досить позитивних моментів, які ми врахували з досвіду і інших країн. Звичайно, роботи дуже багато ще і необхідно звертати увагу на ці всі моменти, які сьогодні зазначили усі спікери.

Наразі дякую за увагу. Якщо в когось будуть питання, буду готовий відповісти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за доповідь.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Можна питання, репліку навіть, не питання, а репліку?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почекайте, будь ласка. Ми трохи вибиваємося...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. А все, питань немає. Добре.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Питання будуть у нас в запланований час, хвилин 20 у нас буде питань, тому задамо. Або поки що напишіть в чат - і, може, Олексій вам відповість. Добре?

І передаю слово Олексію Мервінському, член ГО "Моя держава". Будь ласка, Олексій, вам слово.

МЕРВІНСЬКИЙ О. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, Олексій, мабуть, щось не те нажав.

Все видно, да. Будь ласка, вам слово.

МЕРВІНСЬКИЙ О. Доброго дня! Я надзвичайно вдячний, що мене запросили. Ну, по-перше, хочу сказати, що приємно чути про те, що все-таки ключові фрази, які звучали сьогодні, – це було "належний рівень захисту персональних даних", і ключовим словом було "незалежний орган з питань захисту персональних даних і доступу до публічної інформації".

Якщо казати про ті зобов'язання, які держава Україна взяла на себе у відповідності статті 15 Угоди про євроінтеграцію, то там чітко написано, що держава Україна зобов'язалась забезпечити належний рівень захисту персональних даних, що відповідає європейським та міжнародним стандартам. Напевно, більше зобов'язань, ніж ті, що прописані в угоді, взяти на себе не можна було б.

А те, що стосується статусу незалежності, то той статус незалежності, який має тепер ще й омбудсмен, напевно, що всі погодяться, що більше незалежності отримати вже неможливо. Тому, здавалось би, що достатньо було б просто доповнити і змінити Закон України "Про захист персональних даних" в частині його приведення у відповідність до GDPR, європейських нових правил, зокрема в частині посилення захисту прав фізичних осіб як суб'єктів персональних даних, і на цьому можна було б поставити крапку. Але все питання заключається в тому, що все-таки є сумніви в тому, що омбудсмен буде виконувати свої обов'язки. Тому я розумію, що всі зрозуміли, що тут два варіанти: або чекати, поки закінчиться каденція діючого омбудсмена, або готувати новий незалежний орган, який буде забезпечувати належний рівень захисту персональних даних, які держава Україна взяла на себе.

Коли мене питають про те, що саме обумовлює ці обставини, я розділяю на дві категорії: це внутрішні чинники і зовнішні чинники. Внутрішні чинники стосуються практично всіх нас, всіх присутніх і взагалі всіх українців. Тому що ті люди, які ще не завантажили там свої дані паспорту, водійських прав, вони будуть вимушені це зробити у зв'язку з тим, що у них буде необхідність отримувати сертифікат про вакцинацію, і багато

інших зовнішніх стимулів, які просто масово будуть примушувати українців надавати свою згоду на користування електронними послугами.

При всьому цьому всі відповідні посадові особи у своїх виступах зазначають про те, що персональних даних там немає, немає ніяких персональних даних, але повідомлення про обробку персональних даних у конкретній системі, воно в мережі "Інтернет" доступне, і вони таке повідомлення оформили, і таким чином вони формально виконали вимоги Закону України "Про захист персональних даних". Тобто, якщо казати про наявність відповідних нормативно-правових актів, які регулюють, вони достатні в Україні. Крім того, що є Закон України "Про захист персональних даних", який просто необхідно посилити і поновити, з 2014-го, або 2015 року, ніхто взагалі не згадує, що в Україні є Державний технічний стандарт України забезпечення захисту недоторканності приватного життя (ДСТУ 7731). Але ніхто про це не згадує. Чому? Тому що це вигідно, вигідно тим, що відсутність конкретних вимог, відсутність конкретних зобов'язань, і таким чином можна підписувати акт про те, що певна система, що обробляє масово персональні дані українців, відповідає вимогам законодавства у сфері захисту персональних даних. Це внутрішні чинники.

В частині зовнішніх чинників, коли мене питають, я також відповідаю про те, що в нас всі сподівання на те, що знайдеться юрист на кшталт австрійського адвоката Шремса, який через суди доведе, що при передачі персональних даних європейців до держави України не забезпечується належний рівень захисту персональних даних. І практично, на мою думку, це єдине, що може спричинити якісь відповідні дії приведення захисту персональних даних у відповідність до європейських і міжнародних стандартів, до речі, наголошую на тому, що передбачено статтею 15 Угоди про євроінтеграцію.

Дуже важливо розуміти, що належний рівень захисту персональних даних є запорукою не тільки євроінтеграційних процесів, це є також надзвичайно важливо для забезпечення належної участі в роботі

Європейського поліцейського офісу, Євроюсту і багатьох інших міжнародних інституцій, для яких індикатор рівня захисту в Україні буде важливим для того, щоб вирішувати ступінь участі України в тих чи інших навіть в міжнародних програмах.

Те, що стосується захисту персональних даних в частині роботи уповноваженого органу, важливо також розуміти, що неможливо буде тільки винятково виконувати внутрішні функції. Надзвичайно важливо буде зовнішня роль - це взаємодія з міжнародними інституціями і органами ЄС, такими, зокрема, як Європейський… *(Не чути)* захисту персональних даних або Європейська рада із захисту персональних даних. Тобто ті органи, з якими необхідно налагоджувати взаємодію.

Я не буду вас втомлювати, я підтримую все, що написано в підготовленому законопроекті. Я розумію, що чекати каденції, завершення каденції немає смислу, є велика неймовірність того, що легше буде створити новий орган, який буде вирішувати, але захищати права українців потрібно.

Я ще раз дякую за те, що запросили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за доповідь.

Хочу зазначити, що ми маємо надію, що поки з'явиться, як ви говорите, адвокат, ми напрацюємо такі правила роботи у нас в Україні, які дійсно будуть захищати права наших громадян.

Зараз прошу, запрошую до слова Олега Заярного - це експерт Ради Європи, професор кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Будь ласка. Олеже, ви з нами?

ЗАЯРНИЙ О. Доброго дня, пане Тарасе! Доброго дня, шановні колеги! Як мене чути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все добре чути. Да, будь ласка.

ЗАЯРНИЙ О. Все, чудово. Радий всіх вітати. Щиро дякую і шановним нашим організаторам за можливість долучитись до такої фахової дискусії, і керівнику проекту Офісу Ради Європи в Україні Вікторії Гальпєріній. Дійсно, проблема вкрай актуальна і важлива. І хочу сказати, що коли ще в 2018 році в своїй докторській поставив питання про необхідність утворення подібного органу, дискусія зводилася до того, що у нас дійсно вистачає центральних органів виконавчої влади, органів зі спеціальним статусом і чи є потреба в цьому. Але сьогоднішня дискусія дійсно засвідчила той факт, що потреба дійсно є, і потреба назріла, оскільки сфера захисту персональних даних, сфера доступу до публічної інформації засвідчила не тільки велику кількість порушень інформаційних прав, природніх інформаційних прав людини, але і необхідність виконання Україною стандартів Ради Європи і адаптації законодавства України до Європейського Союзу, зокрема на виконання статті 15 Угоди між Україною і Європейським Союзом.

Якщо є можливість, хотів би попросити організаторів запустити коротеньку презентацію для можливості, скажімо так, більш оперативного інформування про тему свого виступу. Якщо немає, то не проблема, я думаю, що ми спокійно зможемо акцентувати, скажімо, увагу на ключових світових моделях в наглядових органах у сфері захисту персональних даних та доступу до публічної інформації.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олег, презентація перед нами. Ти просто...

ЗАЯРНИЙ О. Є. Можна зразу другий слайд, буду дуже вдячний, другий слайд.

І коли ми говоримо з вами про утворення наглядових органів в сферах захисту персональних даних і доступу до публічної інформації, переважна більшість держав світу при утворенні цих органів стикнулися з ключовою

проблемою пошуку оптимальної моделі. І з тих світових моделей, які існують у світі, на сьогоднішній день їх існує три. Ви бачите на слайді. Тобто, по великому рахунку, це посилення функцій уповноважених органів парламентського контролю. Це можуть бути омбудсмани, уповноважені відповідних парламентів з можливістю наділення адміністративним контролем у сферах доступу до публічної інформації і захисту персональних даних. Світова...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Перегорніть слайд, будь ласка.

ЗАЯРНИЙ О. Третій, якщо можна.

В чому полягає специфіка позитивних і негативних аспектів відповідної моделі. Потрібно зазначити про те, що, наділяючи орган парламентського контролю функціями захисту в сфері персональних даних і доступу до публічної інформації, такий орган користується всіма інструментами парламентського контролю, зокрема моніторинг, подання щорічної доповіді, можливості звернення до національних судових інстанцій, можливість представництва інтересів суб'єктів персональних даних і запитувачів публічної інформації в різних судових інстанціях, а також адміністративних органах, можливість інформувати законодавчий орган і ділитися законодавчими пропозиціями стосовно необхідності удосконалення законодавства у відповідних сферах.

Більшість держав світу, які долучилися до цієї моделі, відразу відзначу, що це переважно були 90-ті - перша половина початку 2000-х років, відзначили доволі високу ефективність, водночас велике навантаження на орган парламентського контролю, оскільки по мірі розвитку інформаційного суспільства кількість скарг на порушення у сфері доступу до публічної інформації чи захисту персональних даних засвідчила колосальну динаміку приросту таких порушень.

З іншого боку, потрібно сказати, подібна модель стикнулась з рядом

недоліків. З чим це пов'язано? Передусім це пов'язано з тим, що регуляторні повноваження орган парламентського контролю, зокрема в Україні, Ісландії, Нідерландах, Польщі, втратив після застосування відповідної моделі, обумовлено тим, що саме частина регуляторних повноважень, вона або залишилась поза відповідною моделлю, або недостатньою мірою реалізована. А ми знаємо, що відповідні сфери супроводжуються не лише потребою видання регуляторних актів, але і погодженням, наприклад, проектів етичних кодексів професійної поведінки контролерів персональних даних…

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олег, хвилинку. Я прошу організаторів… О, вже почали запускати презентацію. Яку сторінку зараз включити?

ЗАЯРНИЙ О. Третій слайд.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, організатори, прошу включити третій слайд. Зараз, секундочку. Все, є. Будь ласка, продовжуйте. І тоді говоріть, коли там переключать. Добре?

ЗАЯРНИЙ О. Добре. Дякую.

Дійсно, ситуація обумовлена тим, що на сьогоднішній день саме модель парламентського контролю викликала втрату великої частини регуляторних повноважень так само, як і перевантаження функціями адміністративного контролю, включаючи провадження у справах про адміністративні правопорушення у сферах доступу до публічної інформації, провадження щодо застосування заходів адміністративного припинення, адресовані володільцям персональних даних і розпорядникам публічної інформації, і таке інше. Тому, безперечно, що саме перша модель вона на сьогоднішній день засвідчила свою відносно невисоку ефективність попри зростання, скажімо так, витрат на утримання органів парламентського контролю і, безперечно, перевантаження тими функціями, які не завжди

властиві саме для органів парламентського контролю, зокрема омбудсменів.

Якщо говорити про другу модель, центральний орган виконавчої влади наділений функціями адміністративного контролю, сфера доступу до публічної інформації, відразу зупинюсь на тих недоліках, які продемонструвала практика держав-членів Європейського Союзу і держав, які не входять до цієї інституції, але демонструють активно розвиток інформаційного суспільства, зокрема, ми можемо говорити про Швейцарію, можемо говорити про Норвегію і можемо говорити про далекі від європейського континенту держави, такі як Австралія і Нова Зеландія.

Якщо говорити про позитивні моменти запровадження саме на рівні центрального органу виконавчої влади, в тому числі зі спеціальним статусом, безперечно, що такий орган може поєднувати в собі, як контрольно-наглядові, так і регуляторні функції, такий орган може здійснювати провадження на справах про адміністративні правопорушення. В більшості держав ці органи наділені можливістю застосування ряду адміністративних стягнень, зокрема попередження, винесення приписів про усунення виявлених порушень, адміністративних штрафів і таке інше. Також ці органи фінансуються окремим рядком у державних або регіональних бюджетах, якщо держава з федеративною формою правління, і мають спеціальний механізм взаємодії з іншими центральними органами виконавчої влади.

Також позитивним для цієї моделі є те, що, за великим рахунком, інтеграція в систему органів виконавчої влади дозволяє забезпечити прозорий порядок підзвітності, підконтрольності цих органів, водночас виробити механізм, за яким ці органи можуть проводити перевірки, в тому числі і інші центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, що забезпечує високу мобільність посадових, службових осіб таких органів.

Якщо говорити про недоліки, недоліки переважно зводяться до, скажімо так, національного підходу у формуванні відповідної моделі, зокрема спосіб обрання відповідних посадових осіб таких органів, умови

фінансування і умови, пов'язані із матеріально-технічним забезпеченням, про що сьогодні неодноразово згадувалося. А також певним недоліком в ході проведеного дослідження було визначено – це взаємодія між найвищими органами виконавчої влади, зокрема урядами, тобто ризики наявності певного тиску на такі органи, що не завжди забезпечує прозорість і ефективність виконання покладених обов'язків.

Існує також третя модель – це по суті незалежний орган, який перебуває поза всіма гілками конституційними державної влади. Безперечно, що такий орган функціонує, скажімо, переважно в таких державах як Мексика, Канада, Бразилія, до 2014 року існував в Південно-Африканській Республіці. Позитивними моментами є те, що, дійсно, такий орган має абсолютно власний порядок фінансування і утворення, всі гілки влади, крім судової, долучаються до формування складу. В окремих державах, таких як Мексика, взагалі інформаційний комісар протягом тривалого часу обирався шляхом національних виборів.

Також потрібно зазначити про те, що для цієї моделі є характерною можливість застосування не лише адміністративних контрольно-наглядових процедур і регуляторне, зокрема, погодження нормативних актів, можливість погодження або надання рекомендацій щодо кодексів професійної поведінки у відповідних сферах, але й можливість активного долучення до процедур медіації, зокрема медіації при вирішенні спорів, пов'язаних із сферою захисту персональних даних, із сферою доступу до публічної інформації і таке інше.

Потрібно в цьому контексті відзначити в аспекті, скажімо, ратифікації Україною Сінгапурської конвенції і підготовки проекту Закону про медіацію, що дійсно є важливим визначення участі або неучасті наглядового органу у сферах захисту персональних даних, доступу до публічної інформації в процедурах досудової медіації, тобто чи будемо ми забезпечувати такий орган відповідними уповноваженими, оскільки, скажімо, якщо з другою моделлю, тобто органи виконавчої влади, існують окремі держави, де ця прерогатива саме на досудову медіацію прописана, то для органу

парламентського контролю це не є характерним, оскільки виходить за його, скажімо так, конституційно-правовий статус, що може слугувати, скажімо так, певною перевагою саме третьої моделі.

Попрошу переключити на четвертий слайд і відразу згодом – на п'ятий. Спочатку четвертий, якщо можна.

Стосовно, скажімо так, оптимальних моделей формування порядку наглядових органів. Важливо, щоб ці органи при визначенні, скажімо так, вирішували питання стосовно способу діяльності, тобто єдиноначальності або колегіальності. Моя особиста думка сформована на досвіді більшості держав-членів Ради Європи, що все ж таки цей орган має бути колегіальним, оскільки це знижує істотно ризики тиску на посадових осіб відповідно наглядового органу, забезпечує незалежність і неупередженість у прийнятті рішень і дозволяє при формуванні застосовувати різні механізми, тобто інституції Президента, парламенту, можливо уряду, або інших саморегулівних організацій.

Попрошу також переключити на п'ятий слайд. Хочу звернути увагу на те, що світовою практикою було вироблено групу факторів, які впливають на формування оптимальної моделі, світової моделі наглядових органів. По-перше, це спосіб фінансування. Чи буде відповідний орган фінансуватися окремим рядком або такий орган може надавати окремі адміністративні послуги. Моя особиста думка, відступаючи від теми виступу, що все ж таки адміністративні послуги такий орган має надавати. Наприклад, участь у розробці проектів кодексів професійної поведінки власників, розпорядників персональних даних або, наприклад, положень про порядки обробки персональних даних, або порядків доступу до публічної інформації і таке інше. За великим рахунком, скажімо, чинний Бюджетний кодекс дозволяє використовувати в Україні подібні моделі і це додаткове джерело незалежного фінансування відповідних наглядових органів, а також це порядок фінансування, на якому я зупинявся, не буде, скажімо, зосереджувати увагу на цьому. Також це порядок обрання керівника або

керівного складу, відповідних посадових осіб. Тут, безперечно, важливо застосувати ті інституції, які будуть забезпечувати, скажімо, політичний баланс між різними гілками влади, оскільки ми розуміємо, що подібні наглядові органи будуть не тільки проходити з перевірками в органи виконавчої влади, в орган місцевого самоврядування, але допускає, що і в парламент, Офіс Президента. Тому, безперечно, що тут потрібно враховувати цей аспект.

Також хотілося б звернути увагу на такий важливий фактор при формуванні наглядових органів, як умови взаємодії з іншими органами, тобто яким чином, в якому порядку, на яких підставах буде відбуватися взаємодія не лише в контексті планових, позапланових перевірок, а визначення порядку участі, наприклад, у виробленні тих чи інших рішень, але і стосовно видання і виконання регуляторних актів, оскільки в цій сфері вони так чи інакше присутні і важливо, щоб взаємодія між цим органом і іншими органами державної влади будувалась за принципом виконання і наявності інструментів забезпечення органу виконання, аніж, скажімо, інструментів супротиву, про що сьогодні неодноразово згадувалось, про ризики.

А також попрошу переключити на шостий і сьомий слайди. Хотів би коротко зупинитися на тих аспектах щодо врегулювання тієї чи іншої моделі наглядових органів. Світова практика виходить, за великим рахунком, з кількох підходів. Перше – це окремий закон, друге – це окремий закон плюс міжнародні зобов'язальні акти, наприклад, GDPR, Конвенція 108+ і таке інше. І третє – це окрема група законів, яка містить спеціальні норми.

Моє особисте переконання, найбільш оптимальною все ж таки є друга модель. Поки що ми не є державою-членом Європейського Союзу, але ми маємо всі можливості для ратифікації Конвенції 108+. І я думаю, що визначення статусу окремого наглядового органу в окремому інституційному законі плюс ратифікація Конвенції 108+ зможе забезпечити не тільки виконання України міжнародних зобов'язань, але і забезпечити послідовне дотримання цих зобов'язань особливо при транскордонній обробці

персональних даних.

Потрібно також зазначити про те, що на сьогоднішній день при, скажімо так, обранні законодавчого підходу до визначення тієї чи іншої моделі багато держав-членів Ради Європи, вони стикнулися з тим проблемним питанням, яке сьогодні згадував Тарас Шевченко, саме в контексті доступу до публічної чи офіційної інформації. Тобто, з одного боку, це прерогатива, з одного боку, органів парламентського контролю, з іншого – центральних органів виконавчої влади, відповідальне за здійснення інформаційної політики.

Разом з тим, ключовим сегментом, який підштовхнув останніх п'ять років держав-членів Ради Європи і більшість держав з передовою економікою всього світу до застосування саме такої об'єднаної моделі, це те, що все ж таки значним володільцем персональних даних є держава і часто ці персональні дані є конфіденційною інформацією про особу або відритою інформацією про особу. І, таким чином, поєднання, скажімо, сектору публічної інформації і сектору персональних даних забезпечує вирішення багатьох проблем, пов'язаних із веденням і управлінням національних реєстрів, які містять персональні дані осіб, з іншого боку, ці реєстри, скажімо так, містять публічну, чи офіційну, інформацію про особу. І, запровадивши модель, котра поєднувала б і один, і інший сектори, скажімо так, адміністрування, ми би могли усунути ряд концептуальних проблем, пов'язаних саме із виконанням функцій володільця відповідних публічних реєстрів, ключових. Ми знаємо, ця проблема є гарячою не тільки для України, але, мабуть, і для більшості держав членів Ради Європи.

Також хотілося б попросити поставити передостанній слайд. Коротенько зупинюсь на тих проблемах (восьмий), які стосуються тих аспектів, які би мав регулювати закон про наглядовий орган у сфері захисту персональних даних і доступу до публічної інформацію.

Я дійсно сьогодні, скажімо так, слідкував детально за тими напрацюваннями, які озвучив Тарас Петрович, і дійсно вони виглядають

дуже достойно. Хотілося б зазначити про те, що більшість держав, де створені і прийняті відповідні окремі закони, вони виходять із визначення принципу діяльності, із визначення правового статусу подібних органів, завдань діяльності, далі - підходів щодо утворення, форми управління діяльністю цих органів, питань підзвітності, підконтрольності, далі - питань, пов'язаних із визначенням компетенцій, з розведенням, скажімо, по нагляду, контролю і регуляторним повноваженням, а також по сфері доступу до публічної інформації і захисту персональних даних; механізм взаємодії з іншими органами і громадськими об'єднаннями, а також суб'єктами господарської діяльності. Далі - питання, пов'язані із забезпеченням гарантій діяльності посадових осіб незалежного наглядового органу. Далі - питання, пов'язані із порядком призначення, звільнення з посади, застосування дисциплінарних стягнень, умовами фінансування, включаючи можливість надання адміністративних платних послуг; питання, пов'язані із формами, скажімо так, адміністративного нагляду (контролю): планові, позапланові, виїзні, безвиїзні перевірки. Далі - питання, пов'язані з громадським контролем, включаючи формування громадських рад за діяльністю цих органів. І інші питання, які обумовлені, скажімо так, національним характером діяльності цих органів.

Ми маємо розуміти те, що ті, скажімо, виклики, з якими стикнулась Україна в сфері захисту персональних даних і в сфері доступу до публічної інформації, можливо, деякі держави їх вже подолали, а деякі ще до них підходять. І тут ми маємо все ж таки виходити з національних інтересів, оскільки це є дійсно дуже важливим при формуванні органу. І ключовим, скажімо, інструментарієм в цьому аспекті для нас мають бути акти Ради Європи, включаючи акти м'якого права, зокрема рекомендації, які видають Комітет міністрів, Рада Європи і інші органи.

І, закінчуючи свою доповідь, хотів би наголосити на тому, що при формуванні оптимальної моделі все ж таки ми маємо виходити, на мою думку, з колегіального принципу діяльності цих органів, далі, прозорості

формування, можливості поєднання державного бюджетного фінансування з можливістю надання платних адміністративних послуг, питання, пов'язані з поєднанням регуляторних і контрольно-наглядових повноважень і обов'язково врегулювання питань, пов'язаних з діяльністю Уповноваженого Верховної Ради з прав людини як органу парламентського контролю, оскільки саме цей орган має величезні напрацювання у відповідних сферах і за цим органом такі питання, як моніторинг, парламентських контроль, щорічні доповіді.

Далі. Підтримка захисту фундаментальних прав людини на рівні держави і представництва, на рівні міжнародних організацій все ж таки мають залишитись, оскільки орган, про який ми сьогодні говоримо, він все ж таки має більше бути зосереджений на вирішенні тактичних завдань, пов'язаних із захистом персональних даних і з забезпеченням доступу до публічної інформації.

Щиро дякую за можливість виступити і готовий до подальших дискусій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за презентацію, за доповідь.

Колеги, в нас зараз є ще 10 хвилин для питань. Тому, будь ласка, якщо є питання… Я бачу, в чаті уже прочитав щодо... велике питання щодо штату: де взяти необхідну кількість фахівців відповідної кваліфікації? Дійсно, розумне і логічне питання, оскільки питання кваліфікації і в доступі, і в захисті персональних даних у нас в Україні дуже вузьке. Але це якраз стимул для того, щоб ми його розвивали і на освітніх різних платформах, для того, щоб ми формували даних спеціалістів уже наразі. Оскільки, якщо ми говоримо, що орган запрацює з 23-го року, у нас є ще час для того, щоб створювати належні освітні програми і формувати таких спеціалістів.

Ще в кого є які питання? Будь ласка.

ЗАЯРНИЙ О. Пане Тарасе, дозвольте долучитися до дискусії по щойно

озвученому питанню, якщо можна?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

ЗАЯРНИЙ О. Щиро дякую.

Хочу наголосити, що на сьогоднішній день триває, скажімо, робота і в Міністерстві освіти і науки України, і в провідних закладах освіти, зокрема можу сказати про Інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, щодо запровадження не лише магістерських програм з інформаційного права, які вже, починаючи з бакалаврів, закінчуючи магістрами, готують фахівців по захисту персональних даних, але і введення окремої наукової спеціальності 120012 "Інформаційне право, право інтелектуальної власності", яка буде спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців, котрі будуть спеціалізуватися саме на цих аспектах.

Так само хочу сказати, що на сьогоднішній день, в тому числі і за підтримки Ради Європи, розроблено кілька онлайн-курсів і по захисту персональних даних, і по доступу до публічної інформації, і наскільки мені відомо, триває зараз активно робота щодо розширення подібних завдань. Тому я думаю, що якщо це питання поставити на державний рівень, на сьогоднішній день активні прогресивні фахівці зацікавлені, я думаю, що це є вже таким суспільним інтересом – відпрацювати ефективний механізм доступу до публічної інформації, захисту персональних даних. Тому мені здається, що це має бути відображено на рівні програм, і на сьогоднішній день і заклади освіти, і міжнародні організації, і Міністерство освіти і науки, з впевненістю можу сказати, вже готові і до підготовки, і вже по суті готують таких фахівців, тому я думаю що Україна здатна вирішити це питання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, питання ще в когось будуть з приводу законопроекту чи теми, яку ми сьогодні обговорювали?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Можна я ще спитаю?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, будь ласка.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Я наскільки зрозуміла, то питання про те, як буде виглядати цей орган, воно майже вирішено. Це буде спецкомісія, національна комісія така, так? Тобто по структурі це буде голова комісії, заступник… Трохи можна про структуру ще раз чітко?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Структура – це буде сім членів комісії, відповідно які визначають між собою голову, і будуть, скоріше всього, два заступники, які будуть займатись один – публічною інформацією, інший – персональними даними. А далі там служба інспекторів передбачена для того, щоб здійснювати відповідну роботу щодо перевірки і інші завдання, які будуть покладені на комісію.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Дякую. Тобто такої посади, як омбудсман з захисту персональних даних, не буде?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні. Ми відходимо, у нас наразі багато омбудсманів. У нас повинен бути один омбудсман по захисту прав людини.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Логічно. Але я чула те, що казали на початку наші партнери, тому і перепитую. Так, я зрозуміла. Дуже дякую.

ІРХА Ю.Б. В мене ще питання, пане Тарасе. Можна?

Скажіть, будь ласка, чи передбачається отут задумом надання платних послуг цією комісією адміністративних чи ні?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми, звичайно, подумаємо над такою пропозицією, але навіть не обговорювали.

ІРХА Ю.Б. Просто в контексті того, що говорив пан Заярний, тут я хотів би застерегти, що якщо таке буде теоретично, є величезні корупційні ризики, якщо комісія буде надавати платні послуги.

ОЛЕКСЮК Л. Якщо можна, я відповім. Ми обговорювали це питання, і саме на даному етапі запровадження комісії в законі не передбачаємо надання платних послуг, хоча в світі є такий досвід, і ніхто не вважає це корупційним, особливо якщо юридичні особи починають зловживати своїм правом на консультації з таким органом і замість того, щоб наймати собі юриста за відповідні кошти, починають бомбити запитами для того, щоб орган відповів на ці питання абсолютно безкоштовно. Тому тут є як ризики, так і деякі певні речі, на які б ми хотіли звернути увагу, і говорити про те, що тоді має бути висока свідомість наших юристів і інших, які працюють в компаніях, з тим, щоб вони цього не робили.

Ми це проговорювали не на етапі, коли створювали законопроект про комісію, а коли створювали Закон "Про захист персональних даних", редакція якого вже зареєстрована, і ви можете подивитися - ніяких платних послуг там не передбачено поки що в цьому випадку з огляду на те, що якраз із тих самих причин, що ви назвали. Але...

ІРХА Ю.Б. *(Не чути)*

ОЛЕКСЮК Л. Але з огляду на те, що на орган потрібно буде назбирати стільки грошей на його утримання, тут питання залишається відкритим.

Якщо уряд готовий буде постійно забезпечувати комісію в розмірі, який визначає сама комісія, ніхто інший цього робити не може відповідно до міжнародних зобов'язань України, які вона вже взяла на себе, то тоді питання і відпаде і на другому етапі після того, як комісія вже запрацює.

Ми ж розуміємо, що реформа, яка здійснюється на сьогоднішній день, це етапність. Перше – це запровадження самого законодавства, друге – забезпечення діяльності органу і тільки на третьому етапі буде вже питання, що вийшло, що не вийшло, чи наповнене спеціалістами, чи ні.

Я дякую пану Олегу Заярному, який звернув увагу на те, що вони вже забезпечують певну кількість спеціалістів, які, можливо, і підуть працювати в цей орган за умови, що уряд дасть можливість залишити статтю про зарплатні в цьому органі в тій редакцій, в якій ми його передбачили. І коли зарплатня буде конкурента тим зарплатам, які отримують юристи відповідного досвіду, кваліфікації не менше п'яти років, які вже працюють в цій сфері на ринку. Розумієте? Тому тут питання. Звичайно, можемо багато дискутувати, але факт залишається фактом.

ІРХА Ю.Б. Це ж комісія буде надавати і регуляторні повноваження, мати, вірніше, правильно?

ОЛЕКСЮК Л. Частково матиме регуляторні повноваження, нормативне регулювання, звичайно, в певних випадках, що стосується надання певних рекомендацій або ще чогось, і дозвільна діяльність певною мірою, можливо, буде на третьому етапі, коли Європейський Союз, європейські країни відрегулюють питання сертифікації. Ми наразі ні в законі це не передбачали, залишили на третій етап, тому що вирішили, що Україна ще поки що до цього не готова і таким чином поки що залишаються тільки регуляторні, наглядові, контрольні функції, моніторинг і, звичайно…

ІРХА Ю.Б. До відповідальності вона не матиме права притягувати?

ОЛЕКСЮК Л. Звичайно, матиме право, це якраз одна з функцій, що стосується контролю, і адміністративно-господарські санкції, накладання, і Закон "Про захист персональних даних" вже визначив розмір цих санкцій, які ще будуть, звичайно, дискутуватися. Але вже юристи певних міжнародних і великих українських компаній звернули увагу на те, що дуже високі розміри адміністративно-господарських санкцій. Але це адміністративно-господарські, які накладаються на бізнес.

В принципі, що стосується державних органів, там, звичайно, що це буде і КУпАП, і внесення змін до Кримінального кодексу потребує окремим законопроектом, але це вже буде знову ж таки не на цьому етапі, оскільки внесення змін до кодексів може відбуватися тільки окремими законопроектами, тому ми тут їх поки що обговорили, але не розглядали.

ІРХА Ю.Б. Добре. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, я дякую всім за участь. Було почуто дуже багато корисної інформації, яка буде опрацьована робочою групою, буде використана в доопрацюванні законопроекту, або не використана з відповідною аргументацією, чому саме так, для того, щоб суспільство і всі учасники процесу розуміли, чому робоча група формує правові норми в законопроекті саме таким чином і до чого вони будуть призводити.

Я ще раз дякую всім за увагу, і після того, як буде завершена редакція законопроекту, я думаю, що ми всім розішлемо, для того щоб уже детально всі норми були пропрацьовані.

Дякую. Гарного продовження дня!